

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Karl-Rauno Miljand

FS090

KINDLUSTUSTEENUSTE KÄIBE MAKSUSTAMINE

Lõputöö

Juhendaja:

Tõnis Elling, mag iur

Tallinn 2012

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: mai 2012
Töö pealkiri: Kindlustusteenuste käibe maksustamine	
<i>Title of graduation thesis: VAT treatment of insurance services</i>	
Töö autor: Karl-Rauno Miljand	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas.
Allkiri:	
<p>Lõputöö on kirjutatud teemal „Kindlustusteenuste käibe maksustamine“. Töö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 49 leheküljest. (Sisuline osa 47 lehekülge ja lisad 2 lehekülge). Lõputöö koostamisel on kasutatud 58 allikat, millele on töös viidatud. Töö on aktuaalne, sest Euroopa Liidu käibemaksudirektiivi sätestatud maksuvabastust reguleerivad eeskirjad on aegunud ja põhjustavad turuosaliste ebavõrdset kohtlemist. Kindlustusteenuse käibe maksustamisel esineb mitmeid probleeme, milledest lõputöö annab ülevaate.</p> <p>Töö eesmärk on võrdlevalt analüüsida kindlustusteenuste käibe maksustamist Eestis, Uus-Meremaal ning teistes EL liikmesriikides. Töö eesmärgi saavutamiseks püstitati uurimisülesanded:</p> <ul style="list-style-type: none">• antakse ülevaade käibemaksu mõistest ja olemusest;• antakse ülevaade kindlustusteenuse mõistest ja olemusest;• analüüsitakse kindlustusteenuste maksustamisest Eesti näitel; ja• analüüsitakse kindlustusteenuse maksustamisest Uus-Meremaa ja Euroopa Liidu näitel. <p>Uurimismeetodina kasutatakse töös analüütilist ja võrdlevat meetodit. Autor tõi töös välja kindlustusteenuste maksustamise erinevad lähenemisviisid Euroopa Liidus ja Uus-Meremaal, ning nende süsteemide probleemid. Lõputöö kirjutamisel jõudis autor järeldusele, et kindlustusteenuste sektor on ebaefektiivsel maksustatud, kuid maksustamisel optiooni andmine ja kulude jagamise kokkuleppe sõlmimise lubamine, võivad lahendada probleemi.</p>	
Võtmesõnad: kindlustusteenus, lisandunud väärtuse maks, käibemaksudirektiiv 112/2006/EÜ, Euroopa Liit, Uus-Meremaa.	
<i>Keywords: insurance service, value added tax, VAT directive 112/2006/EC, European Union, New Zealand.</i>	
Säilitamise koht: Tallinn	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Uno Silberg	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Tõnis Elling	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. KINDLUSTUSTEENUSTE OLEMUS JA KÄIBEMAKSUGA MAKSUSTAMINE	7
1.1. Käibemaksu mõiste ja maksustamine	7
1.2. Kindlustusteenuste mõiste Eestis	14
2. KINDLUSTUSTEENUSTE MAKSUSTAMINE	21
2.1. Kindlustusteenuste käibemaksuga maksustamine Eestis	21
2.2. Kindlustusteenuste maksustamine Uus-Meremaal ja Euroopa Liidus	29
KOKKUVÕTE	39
SUMMARY	42
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	43
LISAD	48
LISA 1. Intervjuu rahandusminister Jürgen Ligi`ga	48
LISA 2. Kindlustusmaksu määrad Euroopa Majanduspiirkonnas	49

SISSEJUHATUS

Euroopa Liidu ('EL') Nõukogu direktiivi 2006/112/EÜ ('käibemaksudirektiiv' või 'direktiiv'), mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi, artikli 135 alusel on kindlustus- ja edasikindlustustehingute käive maksuvaba. Tähendades seda, et kindlustusteenus ei ole käibemaksu objektiks. Praktikas on selline regulatsioon keeruline, ning majanduslikult mitte kõige otstarbekam.

Finants- ja kindlustusteenuste käibemaksuga maksustamise teema on aktuaalne. Euroopa Nõukogu käibemaksudirektiivis sätestatud kindlustus- ja finantsteenuste käibemaksuvabastust reguleerivad eeskirjad on aegunud ja põhjustavad turuosaliste ebavõrdset kohtlemist. Eeskirjade keerukus ja haldustavade erinevused tekitavad ettevõtjate ja maksuhalduri jaoks õiguslikku ebakindlust, mis on põhjustanud arvukalt kohtuvaidlusi ja seeläbi tõstnud nii maksuhalduri, kui ka maksumaksja halduskoormust. Teemaga tegeletakse aktiivselt EL tasemel ning uurimuste läbiviimise tulemusena on jõutud kõigi osapoolte poolt aktsepteeritavate võimalike lahendusteni, seetõttu ongi hea aeg neid analüüsida.

Probleem seisneb selles, et kindlustusteenuste käibemaksuvabastus põhjustab teenuse osutajatele olulisi sisendkäibemaksu kulusid. Maksuvaba käive ei anna õigust teenuse või kauba ostmisel tasutud käibemaksu (sisendkäibemaksu) maha arvata. Sisendkäibemaksu mahaarvamisel piirangute rakendamine tekitab käibemaksu kumuleerumise ja põhjustab turumoonutusi ning rikub lisandunud väärtuse maksu põhimõtteid. Sisuliselt käsitletakse maksuvaba teenuse osutajat, käibemaksu mõistes kui lõpptarbijat.

Kehtivale regulatsioonile on otsitud alternatiive juba aastaid. Viimaste aastatega on tehtud reaalseid edusamme selles valdkonnas. Euroopa Komisjon on teinud Euroopa Nõukogule ettepaneku¹ võtta vastu uus direktiiv, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste maksustamise käsitlemist kehtivas käibemaksudirektiivis, vähendades varjatud käibemaksu mõju kindlustus- ja finantsteenuste hinnakujunduses. Antud ettepanek on jätkuvalt arutlusel, seetõttu on hea aeg selgitada hetkel kehtivat süsteemi ja anda võrdlev ülevaade süsteemist, kus kindlustusteenuse käive kuulub maksustamisele.

¹ KOM (2007) 747 lõplik

Töö eesmärk on võrdlevalt analüüsida kindlustusteenuste käibe maksustamist Eestis, Uus-Meremaal ja EL liikmesriikides. Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded :

- antakse ülevaade käibemaksu mõistest ja olemusest;
- antakse ülevaade kindlustusteenuse mõistest ja olemusest;
- analüüsitakse kindlustusteenuste maksustamisest Eesti näitel; ja
- analüüsitakse kindlustusteenuse maksustamisest Uus-Meremaa ja EL näitel.

Allikate uurimisel, analüüsimisel ja järelduste tegemisel on kasutatud analüütilist ja võrdlevat meetodit. Töös analüüsitakse eesti- ja võõrkeelseid teoreetilisi teadusallikaid ning kogutud informatsiooni alusel tehakse järeldusi. Võrdleva meetodi rakendamisel võrreldakse kogutud andmeid eesmärgiga luua kirjeldav mudel, mis annaks uuritavast probleemist mitmekülgse ülevaate. Töö empiirilises osas viidi läbi struktureerimata intervjuu. Spetsialistiks kellega intervjuu läbi viidi oli rahandusminister Jürgen Ligi.

Autorile teadaolevalt on sarnast teemat varem Sisekaitseakadeemias käsitletud A. Aleksejeva poolt „Kindlustusteenuste käibemaksuga maksustamise võrdlev analüüs EL-i ja Uus-Meremaa näitel“. Vahepealse aja jooksul on jõustunud käibemaksuseaduse muudatus, mis otseselt reguleerib antud valdkonna käibemaksukäsitlust. Lisaks käsitleb autor teemat pisut teise nurga alt, kaasates analüüsi lisaks käibemaksule ka teisi makse, mis koormavad kindlustussektorit, püüdes sellega anda uut suunda tervikpildi kujundamisel.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis omakorda jagunevad kahte alapeatükki. Esimeses peatükis antakse ülevaade käibemaksu mõistest ja olemusest ning kindlustusteenuse mõistest ja olemusest. Teises peatükis analüüsitakse kindlustusteenuste käibe maksustamisest Eesti näitel ning kindlustusteenuse maksustamisest Uus-Meremaa ja EL-i näitel.

Töös kasutatakse allikatena eriala kirjandust, eesti- ja võõrkeelseid artikleid, Eesti ja Euroopa Kohtu lahendeid, käibemaksuseadust, võlaõigusseadust, kindlustustegevuseadust, käibemaksudirektiivi, audiitorbüroode uuringuid ja Euroopa Komisjoni töögruppide materjale.

Kindlustusteenuste käibe maksustamise analüüsi kaasati Uus-Meremaa põhjusel, et tegemist on ühega vähestest riikidest maailmas, kus kindlustusteenuste käive kuulub lisandunud väärtuse maksuga maksustamisele. Lisaks Uus-Meremaale analüüsiti töös kindlustusteenuste

maksustamist EL liikmesriikides. EL liikmesriigid kaasati analüüsi põhjendusel, et tulenevalt harmoniseeritud käibemaksusüsteemist on tegemist võrreldava taustsüsteemiga, ning analüüsis keskenduti asjaolule, kuidas on teised EL liikmesriigid kujundanud oma maksusüsteemi selleks, et ületada kindlustusteenuste maksuvabastusest tingitud kitsaskohti ning vähendada turumoonutusi.

1. KINDLUSTUSTEENUSTE OLEMUS JA KÄIBEMAKSUGA MAKSUSTAMINE

1.1. Käibemaksu mõiste ja maksustamine

Eestis rakendatakse käibemaksu lisandunud väärtuse maksuna. Vältimaks edaspidiseid arutelusid mõistete kasutamise osas, peab autor vajalikuks rõhutada, et Eesti seadusandluses kasutusel olev käibemaksu mõiste ei ühti sisu poolest käibemaksu mõistega käibemaksudirektiivi tähenduses. Nii nagu ka direktiivis käsitletakse käibemaksu Eestis lisandunud väärtuse maksuna. Erineva nimetusega maksud on ka sisult erinevad. Nende toimimismehhanismid ja eesmärgid erinevad teineteisest. Lisandunud väärtuse maks (inglise keeles value added tax - VAT) on kasutusele võetud rohkem kui sajast riigis.

Käibemaksu ajalugu ulatub 10. aprilli 1954. aastal mil, Prantsuse majandusteadlane Maurice Lauré käibemaksu välja töötas. Algselt rakendati seda suurettevõtetele. Eduka toimimise tulemusena laiendati maksu ulatust kõikidesse majandussektoritesse. Esimesena kehtestati lisandväärtuse maks Prantsusmaal 1954. aastal. Alates 1968. aastast toimib lisandväärtuse maks kõikides EL-i liikmesriikides.² 1977. aastal otsustas Euroopa Komisjon harmoniseerida riiklikud käibemaksusüsteemid andes välja käibemaksudirektiivi, mis pakkus ühised kriteeriumid ja arusaamad liikmesriikides.³

Ühise käibemaksusüsteemi põhimõtteks on kohaldada kaupade ja teenuste suhtes üldist tarbimismaksu, mis on täpselt võrdeline kaupade ja teenuste hinnaga, olenemata nende tehingute arvust, mis tehakse tootmise ja turustamise käigus enne maksustamisetappi.⁴ Ühist käibemaksusüsteemi kohaldatakse kuni jaemüügietaapi lõpuni, koormates kõiki müügiahela etappe. Üldise majandusearengu tulemusena vajas käibemaksudirektiiv uuendamist. 2006. aastal esitles Euroopa Komisjon uut käibemaksudirektiivi 2006/112/EÜ, mis oma sisult suurel määral kattus varasemalt kehtinud Kuuenda direktiiviga.

Käibemaks, kui lisandunud väärtuse maks, kehtestati Eestis 10. oktoobril 1990. aastal Vabariigi Valitsuse määrusega nr 209, mis jõustus 1. jaanuaril 1991. Käibemaksuseadus

² Lehis, L. *Maksuõigus*, teine trükk (Tallinn: Juura 2009), lk 353.

³ Wikipedia, „European value added tax“, <en.wikipedia.org/wiki/European_Union_Value_Added_Tax>, (16.08.2011)

⁴ Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ artikkel 2

(edasipidiselt 'käibemaksuseadus' või 'KMS') sätestab käibemaksu üldise kaudse tarbimismaksuna, mida rakendatakse lisandunud väärtuse maksuna.⁵

Eestis rakendatakse kaupadele ja teenustele vastavalt nende iseloomule, päritolule ja sihtkohamaale erinevaid käibemaksumäärasid. Käibemaksu kehtestamisel 1991. aastal oli algselt maksumääraks 7%, millele kohalik omavalitsus võis lisada 3%.⁶ Alates 1992. aastast hakkas kehtima 10% maksumäär ning pool aastat hiljem, 20. juunil 1992. aastal kehtestati maksumääraks 18%⁷, mis kehtis Eestis 17 aastat, kuni 2009. aasta 1. juulist rakendati uus käibemaksumäär, standardmäär 20%, mida rakendatakse enamustele kaupadele ja teenustele.

Vähendatud maksumäär kehtestati 1999. aastal, mil määraks oli 5%. Kümme aastat hiljem seda tõsteti 9%-le ning osad alandatud määraga maksustatavad kaubad ja teenused liigitati ümber standardmääraga maksustavateks tehinguteks. Vähendatud maksumäära üldiseks põhimõtteks on, et maksusoodustuse kohaldamisel ei tohi isikuid ebavõrdselt kohelda. Teisisõnu maksuobjektist lähtuvalt on käibemaksu puhul tegemist objektiivse maksuga, sest maksuobjekt ei ole seotud konkreetse isikuga, vaid maksuga koormatakse kaupu ja teenuseid. Vähendatud maksumäära kasutatakse KMS § 15 lõigetes 2 kuni 4 loetletud kaupade ja teenuste, näiteks enamuste raamatute ja perioodika väljaannete, sotsiaalministri määrusega kehtestatud nimekirja kantud ravimite ja majutusteenuste puhul.

Lisandunud väärtuse maksu objektiks on maksustatavad tehingud – kaupade ja teenuste käive ning kaupade import. Kaupade omandiõiguse üleandmist ning teenuste osutamist nimetatakse kaupade ja teenuste käibeks. Direktiiv sätestab kaupade käibe mõiste, milleks on materiaalse vara omandiõiguse üleandmine.⁸ Teenust defineeritakse üldreeglina läbi kauba mõiste. Teenuse puhul on tegemist immateriaalse kaubaga, mille pakkumisega rahuldatakse tarbijate nõudmisi ja vajadusi.

Käive jaguneb kauba käibeks ja teenuse käibeks. Kauba käive⁹ on kauba võõrandamine ettevõtluse käigus, kauba omatarve, kauba toimetamine teise liikmesriiki oma sealse ettevõtluse tarbeks ja kauba sundvõõrandamine tasu eest. Teenuse käive¹⁰ on teenuse

⁵ Käibemaksuseadus 10.12.2003, RT I 2003, 82, 554 § 1 lg 2

⁶ Käibemaksuga maksustamise korra rakendamise ajutine juhend, vastu võetud 04.01.1991 maksuameti juhendiga nr 9, jõustunud 04.01.1991.

⁷ Eesti Vabariigi Rahareformikomitee 19.06.1992 Dekreet nr 035. Maksumäärade muutmisest. – Rahva Hääl. 20.06.1992

⁸ Pulk, S. *Käibemaksu põhimõtted Eestis ja Euroopa Liidus*, (Tallinn: Juura, 2001), lk 18.

⁹ Käibemaksuseadus 10.12.2003, RT I 2003, 82, 554 § 4 lg 1

¹⁰ Käibemaksuseadus, *ibid*, § 4 lg 1

osutamine ettevõtluse käigus ja teenuse omatarve. Ettevõtluseks käibemaksuseaduse mõistes loetakse isiku iseseisvat majandustegevust. Omatarve¹¹ on teenuse tasuta osutamine maksukohustuslase poolt oma töötajale, teenistujale või juhtimis- või kontrollorgani liikmele ning teenuse kasutamine maksukohustuslase poolt ettevõtlusega mitteseotud otstarbel. Direktiivist tulenev teenuse käibe maksustamise üldine põhimõte on, et teenuse käive tekib ja selle maksustamine toimub teenuse tarbimise riigis.¹² Seega püütakse teenuse maksustamisel järgida tarbimise riigi põhimõtet.

Teenuse käibe tekkimise aeg on reguleeritud KMS §-s 11, mille kohaselt tekib teenuse käive reeglina kas teenuse osutamisel või sellest varasemal osalisel või täielikul teenuse eest maksmisel ehk ettemaksu saamisel. Seega üksnes arve esitamisest käivet veel ei teki. Teenuse omatarbe puhul, kus reaalselt tasumist ei toimu, tekib teenuse käive samuti teenuse reaalsest osutamisest. Kui käive tekib või teenus saadakse seoses ettemaksu maksmise või laekumisega, siis tekib käive esialgu üksnes ettemaksu ulatuses.¹³

Oma ettevõtluse tarbeks kaupade ja teenuste soetamisel tasutud käibemaksu nimetatakse sisendkäibemaksuks. Üleeuroopaliselt harmoniseeritud käibemaksu eristab teistest tarbimismaksudest just sisendkäibemaksu kasutamine, mis aitab vältida kumuleerumise ning sellest tulenevaid moonutusi majandusprotsessides. Harmoniseeritud käibemaksusüsteemi rakendades lähtutakse käibemaksu põhimõtetest, järgnevalt on lühidalt kirjeldatud nendest peamised.

Käibemaks on universaalne tarbimismaks, mis hõlmab kõiki tarbitavaid kaupu ja teenuseid ja millega koormatakse kõiki müügiahela etappe, vähendades maksukoormust eelmiste etappidel tasutud maksu võrra.¹⁴ See tähendab, et igal müügi etapil lisatud väärtuse saab järgnev etapp maha arvata. Mahaarvamise aluseks on käibemaksudirektiivi artiklid 167 kuni 192 ja Eesti käibemaksuseaduse § 29 lõige 1. Üldreeglina on Eestis kehtiva käibemaksu koormuse kandjaks lõpptarbija, kuid on ka erandeid, Näiteks tootjale tagastamata korduskasutuspakendite maksustamise kord, mida reguleerib käibemaksuseaduse § 11 lõige 7. Lisandunud väärtuse maksu põhimõttel toimiv käibemaks on tarbija suhtes neutraalne. See tähendab, et kõik tarbimise vormid maksustatakse ühetaoliselt. Maksustamise neutraalsuse

¹¹ Käibemaksuseadus, *ibid*, § 2 lg 6

¹² Nurk, A. „Teenuse käibemaksustamine“, *MaksuMaksja*, 2005 nr 3, <www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=57> (05.01.2011)

¹³ Nurk, A. „Teenuse käibemaksustamine“, *ibid*.

¹⁴ Lehis, L. *Maksuõigus*, teine trükk (Tallinn: Juura 2009), lk 349.

tagamiseks peavad maksuvabastused olema seotud asjaomase teenuse sisuga ja põhinema objektiivsetel majanduslike kriteeriumitel, ning mitte sõltuma teenuse osutajast.¹⁵ Käibemaks jaotub paljude ettevõtjate vahel. Kaup või teenus läbib enne tarbijani jõudmist pika müügiahela. Kauba puhul tootmisliinist kuni kaupluseni ja sealt tarbija koduni, teenuse puhul pakkujast, kuni lõpptarbijani. Iga müügiahela lüli maksab käibemaksu tema poolt lisatud väärtuselt, mis kokku annabki kogu toote müügihinnale vastava käibemaksusumma.

Kuna käibemaks on objektiivne maks, siis kehtib käibemaksuga maksustamise absoluutne neutraalsuse nõue.¹⁶ See tähendab, et kaubad ja teenused maksustatakse ühetaolise määraga, maksusumma ei tohi sõltuda müüjast või ostjast ega muudest subjektiivsetest asjaoludest. Ideaalis peaks käibemaks olema sümmeetriline ja neutraalne, praktikas on siiski kõrvalekaldumised neutraalsuspritsiibist tavalised, kusjuures eesmärgid võivad olla nii haldus-, majandus-, kui ka sotsiaalpoliitilised.¹⁷ Üheks näiteks on finants- ja kindlustusteenused.

Käibemaksu kui tarbimismaksu olemusest tuleneb, et seda maksu maksab lõpptarbija. Lõpptarbijaks loetakse isikut, kes ei plaani otseselt või kaudselt antud kaupa kasutada oma ettevõtlusega seotud kaupade pakkumise või teenuse osutamisega.¹⁸ Teisisõnu kaubad või teenused soetatakse isiklikuks otstarbeks.

Maksu parema administreerimise huvides on käibemaksu arvestajaks ja maksjaks pandud müüja. Ostja tasub müügihinnas sisalduva käibemaksu ning müüja on ühtaegu õigustatud ja kohustatud nõudma ostjalt sellise hinna tasumist, millele on lisatud käibemaks. Riigi ees vastutab maksu tasumise eest müüja. Kauba või teenuse turuhinnaks loetakse hind, mis sisaldab käibemaksu.¹⁹ Käibemaksu põhimõttest tulenevalt saab maksuhaldur käibemaksu alles kauba või teenuse müügil lõpptarbijale, vaheetappidel saavad edasimüüjad sisendkäibemaksu maha arvata, ning lõplik maksukohustus tekib alles viimases müügietapis. Põhjusel, et lõpptarbija eest tasub käibemaksu teine isik, on tegemist kaudse maksuga.

Siseriiklikult rakendatav käibemaks on perioodiline maks. Eestis on käibemaksu perioodiks määratud üks kuu. Direktiivi kohaselt võib maksustamisperioodiks olla üks kuni kolm kuud. Erandina võivad liikmesriigid määrata ka muid perioodide tingimusel, et need ei ületa ühte

¹⁵ Lehis, L. *Maksuõigus*, *ibid*, lk 350.

¹⁶ Lehis, L., Lind, K., „*Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne*“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 15.

¹⁷ Tammert, P. *Maksundus*, 3 ümbertõttatud trükk. (Tallinn: Aimwell, 2005), lk 259.

¹⁸ Riigikohtu halduskollegiumi 02.05.2001 otsus nr 3-3-1-18-01 (RT III 2001, 15, 155).

¹⁹ Lehis, L. *Maksuõigus*, teine trükk (Tallinn: Juura 2009), lk 349-350.

aastat.²⁰ Erandiks on impordikäibemaks, mis on ühekordne maks, mida makstakse kauba või teenuse kolmandast riigist ühenduse territooriumile toomisel.

Lisaks eelnimetatud põhimõtetele kehtib käibemaksu puhul veel üks oluline põhimõte – sihtkohamaa printsiip. Kuna käibemaks on tarbimismaks ja tulenevalt sellest, et maksukoormuse kandjaks on lõpptarbija, toimub maksustamine üldjuhul selles riigis, kus asub tarbitava kauba või teenuse lõpptarbija.²¹ See põhimõte toob kasutusse nullmäära ja pöördmaksustamise²². Kaupade ja teenuste ekspordi puhul tuleb rakendada mahaarvamise õigusega nullmäära ning kauba või teenuse impordil tuleb see pöördmaksustada sihtkohamaa maksumääraga.

Rahvusvaheliste tehingute teostamisel kasutatakse maksuvaba ja nullmääraga maksustamist. Maksuvaba käive tähendab seda, et kauba või teenuse maksustatavale väärtusele käibemaksu ei lisata. Erinevalt nullmääraga maksustatavast käibest, mille puhul samuti kauba või teenuse hinnale käibemaksu ei lisata, puudub ettevõtjal sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus.²³ Käibemaksuseaduses eristatakse universaalseid maksuvabastusi²⁴ ja ainult kauba impordil või EL sisesel soetamisel kehtivaid maksuvabastusi.²⁵ Universaalse maksuvabastuse objektid on käibemaksust vabastatud kõigi käivate puhul, seevastu impordil ja ühendusesisesel soetamisel maksust vabastatud kaupade müüki Eestis maksustatakse.²⁶

Maksuvabade kaupade ja teenuste loetelu on olnud ajalooliselt küllaltki lai. Näiteks 1991. aastal ei maksustatud liinitransporti, projekteerimis- ja uurimustöid, õigusabi, juuksuri-teenust, õmblustoodete- ja jalatsiparandust, elusaid koduloomi ja –linde, ümarpuitu ja küttepuid. Maksusüsteemi lihtsamaks muutmiseks kaotati 1992. aastal eelnimetatud loetelust mitmed maksuvabastused. Aasta hiljem hakati välisesindustele ja diplomaatidele käibemaksu tagastama.²⁷ Ajaloos on maksuvabastuste rakendamisel olnud erinevad põhjused, tänapäeval on maksusüsteemide lihtsamaks muutmise ja halduskulude vähendamise teed mindud ja vabastusi kohaldatakse vaid sotsiaalpoliitilistel ja tehnilistel põhjustel.

²⁰ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 15.

²¹ Lehis, L. *Maksuõigus*, teine trükk (Tallinn: Juura 2009), lk 356.

²² Käibemaksuarvestuse üldkorra kohaselt arvestab ja tasub riigieelarvesse käibemaksu kauba müüja. Pöördmaksustamise korral on käibemaksu deklareerimise ja tasumise kohustus kauba ostjal. Pöördmaksustamist saab kasutada vaid juhul, kui tehing toimub maksukohustuslaste vahel.

²³ Kägi, K., Võimre, U. *Käibemaks*, (Äripäeva kirjastus, 2007), lk 156.

²⁴ Käibemaksuseadus 10.12.2003, RT I 2003, 82, 554 § 16

²⁵ Käibemaksuseaduse, ibid, §-d 17 ja 18

²⁶ Lehis, L. *Maksuõigus*, teine trükk (Tallinn: Juura 2009), lk 396.

²⁷ Rahandusministeerium, „Käibemaksu ajalugu“ (2006) <www.fin.ee/index.php?id=280> (10.05.2011)

Maksuvabastusi on seadusandja kehtestanud erinevatel põhjustel. Sotsiaalse iseloomuga maksuvabastuse²⁸ peaeesmärk on hinna alandamine ja seeläbi toote või teenuse tarbijale kättesaadavamaks muutmise.²⁹ Tehnilise iseloomuga maksuvabastuse³⁰ põhiline eesmärk on vältida võimalikku topeltemaksustamist. Suurem osa maksuvabastuse objekte on kas maksevahend (nt postmark, maksumärk, loteriipilet) või investeeringuobjekt (nt kinnisvara, väärtpaber, investeeringukuld). Tehniliste maksuvabastuste eripära on vabatahtliku maksustamise õigus.³¹ Maksuvaba käibe vabatahtlik maksustamine võimaldab ettevõtjatel maksuvabade kaupade ja teenuste käivet maksustada.

Kaupade ekspordi ei maksustata, kusjuures nende soetamiseks vajalike kaupade ja teenuste eest tasumisele kuuluvat maksu võib maksustatavalt käibelt arvestatud maksust maha arvata. Kauba ekspord on maksuvaba tulenevalt sihtkohamaa printsiibist. See tähendab, et kui Eesti tootja müüb toote Soome, siis ei lisata arvele 20% käibemaksu, eeldusel, et ostjaks on maksukohustuslane ning toolid kuuluvad Soomes maksustamisele. Selline põhimõte toimib üle euroopalisena, kõikides riikides, mis lähtuvad maksustamisel käibemaksudirektiivist. Maksustamise ühtlustamise üheks põhjuseks on asjaolu, et liikmesriigid peavad teatud osa oma lisandunud väärtuse maksust tasuma EL-i eelarvesse.³² Olukorda, kus kaupade ekspordi ei maksustata, kuid nende soetamisel tasutud käibemaksu võib maha arvata, nimetatakse nullmääraga maksustamiseks, rahvusvaheliselt maksuvabaks koos mahaarvamise õigusega.

Maksuvaba käibe võivad maksukohustuslased ka vabatahtlikult maksustada. Vabatahtliku maksustamise korral lisavad ettevõtjad teenuse või toote müügi korral hinnale käibemaksu ning ostjal on õigus sama summa väärtuses oma maksukoormust vähendada sisendkäibemaksu mahaarvamise teel, eeldusel, et ta on käibemaksukohustuslane. Vabatahtlik maksustamisõigus ehk optsioon on antud ehitiste müügile ning üüri ja rendikäivetele ja finantsteenustele.³³ Vabatahtlik maksustamine on ettevõtjatele kasulik, sest see ei too kaasa proportsiooni arvestust, mis kaasneb tavapäraselt maksuvabade ja maksustatavate tehingute paralleelsel sooritamisel.

²⁸ Käibemaksusedus, *ibid*, § 16 lg 1

²⁹ Kägi, K., Võimre, U. *Käibemaks*, (Äripäeva kirjastus, 2007), lk 157.

³⁰ Käibemaksuseadus, *ibid*, § 16 lõiked 2 ja 2¹

³¹ Lehis, L. *Maksuõigus*, teine trükk (Tallinn: Juura 2009), lk 397-398.

³² Pulk, S. *Käibemaksu põhimõtted Eestis ja Euroopa Liidus*, (Tallinn: Juura, 2001), lk 18.

³³ Lehis, L. *Maksuõigus*, *ibid*, lk 400.

Lisandunud väärtuse maks on enim kasutatud tarbimismaksu vorm maailmas. 2008. aastal PricewaterhouseCoopers-i poolt läbi viidud uuringus³⁴ võrreldi 183 erineva riigi majandust, milledest 145 kasutas VAT või GST (goods and service tax) seega ligi 80% maailmast kasutab tarbimismaksuna lisandunud väärtuse maksu. Valimist 20 riigis kasutati eelpool nimetatud maksuliikidele erinevat tarbimismaksu süsteemi ning 18 riigis ei olnud tarbimismaksu rakendatud uuringu aluseks olnud ettevõtjale.

Kuigi nii VAT kui ka GST põhimõtted on maailmas igal pool praktiliselt identsed, erinevad maksukohustuse haldamise ja täitmise kulud (compliance cost) riigiti suurel määral.³⁵ Selle põhjuseks on peamiselt maksukohustuse järgimise keerukus, esitatavate deklaratsioonide arv ja maksukohustuse täitmisele kuluv aeg. Maksukohustuse järgimise koormus (compliance burden) on madalam arenenud maades ja kõrgem madalama sissetulekuga riikides. Efektivsema käibemaksusüsteemi loomiseks on vaja lihtsustada maksukohustuse täitmist, vähendades maksuhaldamiseks kulusid ressursse.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et käibemaks on universaalne tarbimismaks, mida iseloomustab kausus, neutraalsus, mittekumulatiivsus, isikustamatus ja mitmeastmelisus. Eestis rakendatakse käibemaksu lisandunud väärtuse maksu põhimõtetel ning üldreeglina ei koormata maksuga ettevõtjaid, vaid maksukoormuse kandjaks on lõpptarbija. Käibemaksuga maksustamise puhul kehtib sihtkohamaa printsiip, mille kohaselt kuulub maksustamisele kaup või teenus selles riigis ja selle riigi maksumäära järgi, kus toimub reaalne tarbimine. Käibemaksuga koormatakse kaupade ja teenuste käivet ning importi. Kauba käive on kauba võõrandamine ettevõtluse käigus, kauba omatarve, kauba toimetamine teise liikmesriiki oma sealse ettevõtluse tarbeks ja kauba sundvõõrandamine tasu eest. Teenuse käive on teenuse osutamine ettevõtluse käigus ja teenuse omatarve. Teenuste ja kaupade vaba liikumise tagamiseks ja EL-i ühise turu toimimise huvides on käibemaks EL-i tasemel harmoniseeritud. Käibemaksu rakendamise raamtingimused on sätestatud käibemaksudirektiivis.

³⁴ PricewaterhouseCoopers, „Paying Taxes 2010“.

³⁵ PricewaterhouseCoopers, „Impact of VAT compliance on business“, lk 14.

1.2. Kindlustusteenuste mõiste Eestis

Kindlustusteenus on isiku riskide ülevõtmine teatud tasu eest, kohustudes õnnetusjuhtumi saabumisel hüvitama kindlustusobjekti varasema seisukorra taastamiseks tehtavad kulutused. Kindlustuse ostjad soovivad jagada riski, mille kandmine võib osutada neile liigseks. Kindlustuse mõte on pakkuda inimestele kindlust toimetulemiseks igapäevaste äriliste ja muude riskidega.

Kindlustustegevuse korraldamist Eestis reguleerib kindlustustegevuse seadus ('KindlITS'). Kindlustustegevuseks loetakse tegevust, mis on suunatud kindlustuslepingu või edasikindlustuslepingu sõlmimisele või jõus hoidmisele, samuti kindlustuslepinguga seotud konsultatsioone, kindlustuslepingu sõlmimise vahendamist, kindlustusandja poolt oma vara hooldamist, säilitamist, investeerimist või rentimist kindlustustegevuse tarbeks ning kindlustulepingust tulenevaid toiminguid, sealhulgas kindlustusjuhtumis kahjustatud vara omandamist, valdamist ja võõrandamist.³⁶ Sisuliselt hõlmab kindlustustegevus endas palju enamat, kui lepingu sõlmimist ja vajadusel kahjude korvamist. Kindlustusandja roll on kliendi konsulteerimine ja abistamine riskide kaardistamisel ning nendega toime tulemisel.

Kindlustusteenuseks on kindlustuslepingust tulenevate kohustuste täitmine. Kindlustuslepingu sõlmimist ja lepingupoolte õigusi ning kohustusi reguleerib võlaõigusseaduse ('VÕS') 4. osa. Kindlustuslepingu mõiste on toodud VÕS §-s 422. Kindlustuslepinguga kohustub kindlustusandja hüvitama kindlustusjuhtumi toimumisel kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju või maksuma kokkulepitud rahasumma ühekordselt, osadena või täitma lepingu muul kokkulepitud viisil. Kindlustusvõtja kohustub tasuma kindlustusandjale kindlustusmakseid.³⁷

Kindlustustegevus on kindlustusandja poolt kindlustuslepingu alusel kindlustusvõtja või kindlustatu riskide ülevõtmine eesmärgiga maksta kindlustusjuhtumi saabumisel välja hüvitis.³⁸ Teisisõnu tähendab see, et kindlustusvõtja ostab kindlustusandjalt endale garantii eesmärgiga tagada õnnetusjuhtumi toimumisel objekti varasem seis. Kindlustuslepinguga kohustub üks isik (kindlustusandja) kindlustusjuhtumi toimumisel hüvitama kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju või maksuma kokkulepitud rahasumma ühekordselt või

³⁶ L. Lehis, K. Lind. „Käibemaksuseadus kommenteeritud väljaanne“, (Tartu, OÜ Casus, 2003) lk 412

³⁷ L. Lehis, K. Lind. „Käibemaksuseadus kommenteeritud väljaanne“, *ibid.*

³⁸ Kindlustustegevuse seadus 08.12.2004, jõustunud 01.01.2005 – RT I 2004, 90, 616, § 2 lg 1

osadena või täitma lepingu muul kokkulepitud viisil. Teine isik (kindlustusvõtja) kohustub tasuma kindlustusandjale kindlustusmakseid.³⁹

Eestis jagatakse kindlustuse vorme kolmeks. Eristatakse vabatahtlikku kindlustust, mille puhul kindlustuslepingu sõlmimise kohustus ei tulene seadusest, kindlustusvõtja langetab otsuse tulenevalt oma paremast äranägemisest. Kindlustuslepingu sõlmimise ajendiks on kindlustusvõtja soov kaitsta end, oma lähedasi ja oma vara ettenägematutest sündmustest tulenevate võimalike kahjude eest. Vabatahtlikuks kindlustusteks on näiteks elukindlustus, vabatahtlik sõidukikindlustus (kaskokindlustus), kodukindlustus, õnnetusjuhtumikindlustus ja reisikindlustus.

Teise kindlustuse vormina eristatakse kohustuslikku kindlustust, mille puhul lepingu sõlmimise kohustus tuleneb seadusest. Erinevalt vabatahtlikust kindlustusest kindlustusvõtja ei langeta otsust sõlmida leping kindlustushuvist. Kohustusliku kindlustusega koormatakse teatud tooteid või teenuseid, sellega ei koormata subjekte. Kohustuslikuks kindlustuseks on näiteks liikluskindlustus, mille sõlmimise kohustus tuleneb liikluskindlustuse seadusest.

Kolmanda vormina eristatakse sundkindlustust. Sarnaselt kohustusliku kindlustusega tuleneb sundkindlustuse kohustus seadusest. Erinevuseks on, et sundkindlustuse puhul ei sõlmita kindlustuslepingut, vaid tegemist on isikule seaduse alusel pandud kohustusega. Teiseks erinevuseks on see, et sundkindlustusega koormatakse subjekti ehk sundkindlustus on seotud isiku, mitte kindla kauba või teenusega. Sundkindlustust ei peeta kindlustusteenuseks, sest kindlustusandjaks on riik, millest tulenevalt on hüvitamise kohustus ka riigil. Sundkindlustuse näiteks on sotsiaalmaksu vahenditest finantseeritav ravikindlustus, kohustuslik kogumispension ja töötuskindlustus.

KindlITS kohaselt liigitatakse kindlustustegevus kahjukindlustuseks ja elukindlustuseks. Kahjukindlustus hõlmab endas laiemalt vaadeldes vallas- ja kinnisvara kindlustust. Elukindlustuse liikides on isiku ja tema lähedaste tervise ja isikliku eluga seonduva kindlustamine näiteks sünnikindlustus, abielukindlustus ja pensionikindlustus. Rahandusministri 21.03.2005 määrusega nr 29 on toodud detailsem kindlustustegevuse alaliikide loetelu. Täiendavalt eristatakse kindlustuseliikidena edasikindlustust ja kindlustusvahendust, mis tulenevalt käibemaksudirektiivist on käsitletud samuti maksuvabade teenustena.

³⁹ Võlaõigusseadus 26.09.2001, jõustunud 01.07.2002 – RT I 2001, 81, 487, § 422 lg 1

Edasikindlustus (reinsurance) kui kindlustustegevuse põhiliik⁴⁰ esindab kindlustuse põhiprintsiipi – riski jagamist. Teisisõnu on edasikindlustuse puhul tegemist kindlustussektoris peamise riskijuhtimise vahendiga, kus hajutatakse potentsiaalselt kindlustusettevõtja majandustegevust halvavaid riske paljude kindlustajate vahel. KindlITS kohaselt on edasikindlustusandja äriühing, kes on kindlustusandja või teise edasikindlustusandjaga sõlminud edasikindlustuslepingu. Edasikindlustuslepingu kohaselt võtab edasikindlustusandja endale kohustuse maksta kindlustusandjale või teisele edasikindlustusandjale kokkulepitud suuruses hüvitist seoses kindlustusandja ja kindlustusvõtja vahel sõlmitud kindlustuslepingu või teise edasikindlustusandja ja kindlustusandja vahel sõlmitud edasikindlustuslepingu järgse kindlustusjuhtumiga.⁴¹ Edasikindlustuslepingu kindlustusjuhtumiks ehk sündmuseks, mis toob kaasa edasikindlustusandja täitmise kohustuse, võib olla kahjuhüvitise väljamaksmine kindlustusandja poolt, kes on edasikindlustusandjaga kindlustuslepingu sõlminud.⁴²

Edasikindlustus on sisuliselt kindlustusfirmade kindlustamine. Edasikindlustus on kindlustusandja originaalriski üleandmine teisele kindlustusandjale. Kindlustusandjad võtavad enda kanda paljusid riske. Kui kindlustusandjal on suur omakapital, suured reservid, võib ta enda kanda võtta rohkem riske. Siiski võib suure kindlustusportfelli korral tekkida oht, et korraga toimub liiga palju kahjusid. Samuti võib kindlustatava poolt pakutav risk olla suurem, kui kindlustusfirma on valmis aktsepteerima, mistõttu ta võib olla sunnitud riski kindlustamisest keelduma. Riski osaliseks kandmiseks ja kindlustuse soovija säilitamiseks kliendina võib kindlustusandja sellisel juhul sõlmida enda kaitseks edasikindlustuslepingu.⁴³ Edasikindlustamine on kindlustussektoris levinud. Riskide jagamise soovist tulenevalt on loodud sihtotstarbelisi фонде, mille ainus eesmärk on olla kindlustusettevõtjate edasikindlustamiseks vajalike ressursside pakkuja.

⁴⁰ Kindlustustegevuse seadus 08.12.2004, jõustunud 01.01.2005 – RT I 2004, 90, 16, § 11 lg 1

⁴¹ Kindlustustegevuse seadus, ibid, § 3 lg 7

⁴² Lahe, J. „Kindlustusõigus“, (Tallinn: Juura 2007), lk 120.

⁴³ Straub, E. „Non-Life insurance Mathematics“, (Springer-Verlag 1988), lk 68-75.

Edasikindlustus on vajalik mitmel juhul:

- individuaalne risk on firma jaoks liiga suur;
- kogu kindlustusportfelli kahjupotentsiaal (tekkida võib kahju) on liiga suur;
- kindlustusettevõtte saab vähendada suurt kasumi kõikumist majandusaastate lõikes end edasi kindlustades;
- edasikindlustust kasutatakse hõlbustamiseks uute toodete kasvu; ja
- edasikindlustajatel on võimalik riski hajutada üle paljude kindlustusseltside ja regioonide.⁴⁴

Edasikindlustuslepingute puhul kasutatakse kahte riski jagamise meetodit. Eristatakse lepingulist edasikindlustust, mis pakub esmasele kindlustajale kindluse, et teatud kokkulepitud tüübi või kategooria riski kannab edasikindlustaja. Teisalt fakultatiivset edasikindlustust, mille puhul esmane kindlustaja eraldi hindab ja kindlustab end iga riski osas iseseisvalt. Valikulist edasikindlustust kasutatakse peamiselt riskide puhul mis ei sisaldu tüüplepingutes ehk teisisõnu „ebatavaliste“ riskide puhul.⁴⁵ Fakultatiivse edasikindlustuse puhul arutatakse iga kindlustusleping, mis sõlmitakse edasikindlustajaga detailselt läbi ning jagatakse riskid ära.

Edasikindlustamine pakub kindlustusettevõtjale majandustegevuses rohkem kindlust, võimaldades täpsemat ja efektiivsemat finantsjuhtimist, sest edasikindlustaja võtab enda kanda suuremat kapitali vajavad riskid.

Käibemaksudirektiivi kohaselt on kindlustus- ja edasikindlustusteenus, sealhulgas ka kindlustusvahendus, maksuvaba teenus. Kindlustusvahendus on isiku (kindlustusvahendaja) tasu eest kindlustusandjate teenuste pakkumine kindlustusvõtjale. Kindlustusvahendus hõlmab :

- kindlustus- või edasikindlustuslepingu sõlmimise ettevalmistamist, sh riskianalüüsi koostamist;
- kindlustus- või edasikindlustuslepingu sõlmimist; ja
- kindlustus- või edasikindlustuslepingu täitmise korraldamist või täitmist.⁴⁶

Kindlustusvahendajaks võib olla kindlustusagent või –maakler. Kindlustusagent (Insurance agent) on kindlustusvahendusega tegelev isik, kes vahendab kindlustuslepingu sõlmimist

⁴⁴ Straub, E. „*Non-Life insurance Mathematics*“, (Springer-Verlag 1988), lk 75.

⁴⁵ PricewaterhouseCoopers „*International transfer pricing 2009*“, (2009) lk 122

⁴⁶ Kindlustustegevuse seadus 08.12.2004, jõustunud 01.01.2005 – RT 2005, 90, 616, § 2 lg 2

kindlustusandja huvides.⁴⁷ See tähendab, et agent on põhimõtteliselt kindlustusandja müügimees, kes pakub kindlustusvõtjale ainult kindla kindlustusandja teenuseid. Kindlustusmaakler (Insurance broker) on kindlustusvahendusega tegelev isik, kes vahendab kindlustuslepingu sõlmimist kindlustusvõtja huvides.⁴⁸ Sisuliselt tähendab see seda, et kindlustusmaakler pakub kindlustusvõtjale kõikide kindlustuspakkujate seast just kliendile sobivaimat lahendust. Mõlemad tegelevad küll vahendusteenuse pakkumisega, kuid nende äriline loogika on erinev.

Vahendamisteenuse defineerimine on oluline ühendusesiseste tehingute tõttu, et teha vahet, millal maksukohustuslane tegutseb käibemaksuseaduse tähenduses oma nimel ja arvel ning millal teise isiku nimel ja arvel, sest maksukäsitlus on erinev.⁴⁹ Ühel puhul tekib maksukohustuslasel käibe kogu tehingu ulatuses, teisel puhul mitte. Vahendamisteenus⁵⁰ käibemaksuseaduse mõttes on üksnes tegutsemine teise isiku nimel ja arvel ning maksustatava väärtuse moodustab sellisel juhul üksnes vahendamise eest saadav tasu. Kui vahendaja tegutseb küll teise isiku arvel, kuid enda nimel, siis muutub vahendaja KMS mõttes ise põhiteenus osutajaks ning tal tekib kohustus kajastada kogu teenus oma käibena. Sama põhimõte on kajastatud käibemaksudirektiivi artiklis 28.

Kindlustusteenuse vahendamise puhul on tegemist vahendamisega selle mõiste kõige täpsemas tähenduses. Vahendaja tegutseb üldjuhul agendi või maaklerina. Tehingu tegemine „kliendi nimel ja arvel“ määrab käibemaksuarvestuse reegli – kuna vahendaja ise ei ole vahendatava tehingu osaline, siis ei teki vahendajal sellest tehingust käivet. Vahendaja käibeks on vahendusteenus ja käibemaksuga maksustatava käibe suurus on vahendustasu (agenditasu, maakleritasu).⁵¹ Vahendusteenuse käibe tekkimise koha määramisel kehtib põhimõte, et vahendusteenus maksustatakse samas kohas, kus vahendatav tehing. Vahendusteenust ei saa tarbida ilma vahendatavat kaupa või teenust tarbimata. Tulenevalt

⁴⁷ Finantsinspektsiooni tarbijaveeb *minuraha.ee*, <sonaraamat.minuraha.ee/?cat=4>, (20.12.2010)

⁴⁸ Finantsinspektsiooni tarbijaveeb *minuraha.ee*, *ibid*

⁴⁹ Rahandusministri kommentaaridega käibemaksuseadus (seisuga 01.04.2012) <www.fin.ee/index.php?id=280>, (07.04.2012)

⁵⁰ Käibemaksuseadus 10.12.2003, RT I 2003, 82, 554, §2 lg 11

⁵¹ Lehis, L. „Vahendamise, komisjonimüügi ja edasimüügi käibemaksuarvestus“, *MaksuMaksja*, 2005 nr 6-7. <www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=103> (06.01.2011)

sihtkohamaa põhimõttest tuleb vahendusteenuse väärtus maksustada samas riigis, kus maksustatakse vahendatav kaup või teenus.⁵²

Üldjuhul maksustatakse vahendamisteenust standardmääraga (20%), seda ka siis, kui vahendatav tehing on maksuvaba või maksustatakse alandatud määraga (9%). Mõne kauba ja teenuse puhul näeb käibemaksuseadus siiski ette, et maksuvabastus või soodusmäär laieneb ka vahendamisele (nt kindlustusteenuse vahendamine, KMS § 16 lg 2 punkt 1). Kui taoline klausel puudub, siis tuleb vahendusteenus maksustada üldkorras.

Erandiks on olukord, kus kindlustusagent või –maakler ei tegutse oma tavapärase majandustegevuse käigus teenuse osutamisega ega vahendustegevusega, vaid teeb seda allhanke käigus „tagatoa“ (back-office) tegevusena mõnele kindlustusettevõtjale, siis võib seda lugeda maksustatavaks käibeks.⁵³ Tingimuslikult olid kindlustusettevõtjale osutatavad teenused agendi või maakleri teenustega sarnased näiteks: kindlustuslepingu sõlmimise avalduste vastuvõtmine; lepingute ja maksetingimuste muudatuste menetlemine; kindlustuspoliiside väljastamine, haldamine ja lõpetamine; kindlustusjuhtumite käsitlemine, kuid sisuliselt puudus kindlustusagendi ülesannetes keskne tegur – klientide otsimine ja nende kokkuviimine kindlustusandjaga. Sellest tulenevalt otsustas Euroopa kohus, et direktiivi artiklit 135 tuleb tõlgendada selliselt, et tagatoa tegevused, mis seisnevad kindlustusettevõtjale tasu eest teenuste osutamises, ei kujuta endast kindlustusmaakleri või kindlustusagendi poolt osutatavaid kindlustustehinguga seotud teenuseid selle sätte tähenduses ning sellest tulenevalt ei kohaldata maksuvabastust.

Kindlustusvahendusteenus võib olla maksuvaba ka juhul, kui seda teenust ei vahenda kindlustusagent või –maakler. Sellisel juhul peab olema tegemist juriidilisest isikust ettevõtjaga, kelle põhitegevusega kaasneb kindlustuse pakkumine, lihtsustamaks kliendi elu. Reisibüroode poolt osutatavad kindlustusvahendusteenused on käsitletavad maksuvabade kindlustusteenustena, siinkohal ei oma tähtsust kindlustusvahendaja staatus.⁵⁴

Kindlustuse eesmärk on vältida kindlustusvõtja materiaalse heaolu vähenemist. Selleks sõlmivad kindlustusandja ja kindlustusvõtja lepingu, mille alusel üks pool (kindlustusvõtja) kohustub tasuma perioodilisi makseid ja teine pool (kindlustusandja) õnnetusjuhtumi

⁵² Lehis, L. „Vahendamise, komisjonimüügi ja edasimüügi käibemaksuarvestus“, MaksuMaksja, 2005 nr 6-7. <www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=103> (06.01.2011).

⁵³ Case C-472/03 Staatssecretaris van Financiën vs Arthur Andersen & Co. Accountants c.s., (3.03.2005)

⁵⁴ Maksu- ja Tolliameti juhendamaterjal „Maksuvaba käive“, <<http://www.emta.ee/index.php?id=28461>> , (29.07.11).

realiseerumisel hüvitama objekti õnnetusjuhtumi eelse seisnudi taastamiseks tehtavad kulutused. Kindlustada võib praktiliselt kõike alustades varast ja tervisest, ning lõpetades otsustega. Kindlustuse puhul eristatakse edasikindlustust ning kindlustusvahendust. Üldreeglina on vahendamisteenus käibemaksu objektiks, erandiks on kindlustusteenuse vahendus, mis vastavalt käibemaksu seadusele on maksuvaba. Kindlustusteenuste maksustamise seisukohalt on äärmiselt oluline, et mõisted oleksid selgelt defineeritud. Eesti seadusandluses on kindlustusteenuse mõiste defineeritud KindlITS paragrahvi 2 lõikes 1.

2. KINDLUSTUSTEENUSTE MAKSUSTAMINE

2.1. Kindlustusteenuste käibemaksuga maksustamine Eestis

Kindlustusteenuste käibe maksustamist Eestis reguleerib käibemaksuseadus, mille raamtingimused tulenevad EL-i käibemaksudirektiivist. Direktiiv, millega kehtestati ühine käibemaksusüsteem, võeti EL-is vastu eesmärgiga harmoniseerida liikmesriikide maksusüsteeme ja luua toimiv ning eranditeta siseturg. Direktiivi kohaselt rakendatakse kindlustusteenustele käibemaksuvabastust. Tegemist on tehnilise maksuvabastusega, mille eesmärk ei ole mitte topeltmaksustamist vältida, vaid haldus- ja administreerimiskulude kokkuhoid.

Ühine käibemaksusüsteem kehtestati kõigis EL-i liikmesriikides kuuenda direktiiviga⁵⁵, mis võeti vastu 1977 aasta mai kuus.⁵⁶ Direktiivi artikkel 13 nimetas kaubad ja teenused, mis pidid olema maksust vabastatud. Muudatusi antud vabastuste osas võis teha ainult järgnevate Euroopa Komisjoni direktiividega. Artikli 13 (A) kohaselt olid maksuvabad – kindlustus- ja edasikindlustusteenused, kaasa arvatud kindlustusega seotud teenused, mis olid osutatud kindlustusagendi või –maakleri poolt. 2006. aasta novembris kirjutasid liikmesriigid alla uue direktiivi⁵⁷. Uue direktiivi artikli 135 lõige 1 kohaselt on kindlustusteenused jätkuvalt käibemaksust vabastatud.

Majandusteadlaste hinnangul on investeeringute, laenude ja kindlustustehingute puhul tegemist finantsteenustega, sest nad kajastavad tarbimise kulukuse silumist aja jooksul.⁵⁸ Reeglina on finantsteenuste puhul tegemist maksuvabade teenustega. See tähendab, et käibemaksukohustuslasest finantsteenuse osutajal ei ole õigus oma maksuvabade finantsteenuste osutamiseks soetatud kaupade või teenuste ostmisel tasutud käibemaksu maha arvestada.

⁵⁵ Direktiiv 78/388/EEC

⁵⁶ Euroopa Liidu õigusaktide kokkuvõtted, „Ühine käibemaksusüsteem (käibemaksudirektiiv)“, <europa.eu/legislation_summaries/taxation/l31057_et.htm>, (31.12.2011).

⁵⁷ Direktiiv 2006/112/EC

⁵⁸ Amand, C. „*The limits of the EU VAT exemption for financial services*“, *International VAT monitor*, (2009) July/August, lk 263

Euroopa Nõukogule on esitatud ettepanek⁵⁹, millega soovitakse muuta kindlustus- ja finantsteenuste maksunduslikku käsitlust käibemaksudirektiivis. Ettepanekus on teenuste sarnasus sõnastatud läbi vahenduse – kindlustusteenuste ja finantsteenuste vahendamise moodused on sarnased. Seepärast on kohane käsitleda kindlustus- ja finantsteenuste vahendamist ühtemoodi.

Kindlustus- ja finantsteenuste maksuvabastus on põhjendatud, sest see julgustab inimesi säästma ja investeerima oma tulevikku. Finantsteenuste puhul on investeerimine selgemini tajutav, kindlustusteenuse puhul on see eelkõige oma materiaalse heaolu säilitamine ettenägematu sündmuse toimumise korral. Teisalt kindlustus- ja finantsteenuste maksustamise puhul on sisuliselt tegemist raha liikumise maksustamisega, ning kuna lisandunud väärtuse maksuga maksustatakse kaupu ja teenuseid, võib see viia topelt maksustamiseni. Lisandunud väärtuse maksu vabastuse kaotamine kindlustusteenustelt peaks endaga kaasa tooma ka paljude teiste maksude kaotamise, mille objektiks on maksuvabad finants- ja kindlustusteenused, sest vastasel juhul oleks nimetatud teenused topelt maksustatud. Selliseks maksuks on näiteks mitmes Euroopa riigis levinud kindlustusmaks⁶⁰ (IPT - Insurance Premium Tax).

Saavutamaks ühtset maksu määramise baasi on EL-i liikmesriikides kehtestatud maksuvabastused teatud teenustele ja toodetele. Need maksuvabastused loetletakse üles direktiivi IX jaotises. Siinkohal tuleb vahet teha maksuvabastustel, millega ei kaasne mahaarvamise õigust, mida nimetatakse maksuvabastusteks riigi territooriumil ja maksuvabastustel, millega kaasneb mahaarvamise õigus, ja mis oma sisult on nullmääraga maksustamine. Need on importimise (direktiivi artiklid 143-145) ja eksportimisega (direktiivi artiklid 146-147) ning kauba rahvusvahelise liikumisega seotud (direktiivi artiklid 148-150) maksuvabastused.⁶¹

Direktiivi (varasemalt kuues direktiiv) läbirääkimiste käigus ei arutletud maksuvabade finantsteenuste nimekirja avalikult. Kuuenda direktiivi artikli 13B sõnastus, mis väikeste muudatustega sai üle kantud hetkel kehtiva direktiivi artiklisse 135 punkti 1 on identne 1968. kuni 1979. aastal Prantsusmaal kehtinud finantsteenuste maksu (prantsuse keeles: *taxe sur les*

⁵⁹ KOM (2007) 767 lõplik

⁶⁰ Eestis ei ole *Insurance Premium Tax* kehtestatud, ning puudub ametlik Eesti keelne termin, seega kasutab autor töös edaspidiselt Eesti keelse vastena kindlustusmaks.

⁶¹ Terra, B., Wattel, P. „Euroopa maksuõigus“, (Tallinn: Europrint 2006), lk 286.

operationis financieres) sõnastusega.⁶² Selge definitsiooni ja lõpliku nimekirja puudumine on endaga kaasa toonud maksuvabastuste leviku üle terve majandussektori. Ebaselguse tõttu saab paljusid ettevõtjaid pidada finantsteenuste pakkujaks ning seeläbi on piiratud nende sisendkäibemaksu maha arvamise õigust.

Sisuliselt tähendab kindlustusteenuste puhul kehtiv riigisisene maksuvabastus seda, et ettevõtja, kes pakub kindlustus- või kindlustusvahendusteenust, ei tohi sisendkäibemaksu maha arvata. See omakorda tekitab turumoonutusi. Ettevõtja, kes on teinud kulutusi ostes erinevaid tooteid ja teenuseid, mis sisaldasid käibemaksu, kuid kuna tema poolt pakutav teenus on maksuvaba, siis puudub tal õigus mahaarvamiseks. See muudab teenuse osutamise ebaefektiivseks, ning seab ohtu fiskaalse neutraalsuse põhimõtte, mis on käibemaksusüsteemi keskne põhimõte. Fiskaalse neutraalsuse põhimõte välistab olukorra, kus ettevõtjaid, kes tegutsevad samal tegevusalal, koheldakse lisandunud väärtuse maksuga maksustamisel erinevalt. Euroopa Kohus on selgitanud oma lahendis⁶³, et fiskaalse neutraalsuse põhimõtet rikutaks, kui näiteks maksuvabastuse kohaldamine maksuobjektide suhtes oleks sõltuvuses kaupu või teenuseid osutava käibemaksukohustuslase õiguslikust vormist.

Kindlustusteenuste maksuvabastustest tingitud probleemid on laialdaselt levinud, ning seda on tunnistanud mitmed institutsioonid. Kehtiva regulatsiooni välja töötamise ajal peeti kindlustusteenuste maksustatava käibe arvestamist võrreldes saavutatava eesmärgiga ebaoproportsionaalselt keeruliseks, ning direktiivi koostamisel eelistati maksuvabastust. Kuuenda direktiivi vastuvõtmisest 1977. aastal on möödunud rohkem kui kolm dekaadi, selle aja jooksul on kindlustusteenused märgatavalt muutunud, samuti on arenenud maksuhalduri võimekus, mis annab alust arvata, et kindlustusteenuste maksustatava käibe arvestamine ei tohiks olla enam nii keerukas kui see oli 1970. aastatel.

Kindlustusega oma puhtal kujul on tegemist finantsinstrumentide tehinguga, kus marginaal on võimalik kindlaks teha.⁶⁴ Kindlustus- ja finantsteenuste osutajatel on järjest rohkem võimalik tehtud kulutuste sisendkäibemaks viia täpselt kokku maksustatava teenusega. Kui nende

⁶² Amand, C. „The limits of the EU VAT exemption for financial services“, *International VAT monitor*, (2009) July/August, p. 264

⁶³ Euroopa Kohtu 07.09.1999. a otsus C-216/97, p 20.

⁶⁴ Ernst & Young, *A study of taxing Financial and Insurance services*, (Euroopa komisjon: 1996), <ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/key_documents/reports_published/methods_taxing.pdf>, (07.01.2011).

osutatavad teenused põhinevad teenustasul, on neil lihtne määrata nende teenuste maksustatav väärtus.

Teisisõnu, puhtalt kindlustustehingu maksustatava väärtuse leidmine ei ole raske. Maksustamise seisukohast selgeid kindlustustehinguid esineb kindlustusettevõtete portfellides aga harva. Kindlustusteenuste maksustamise teeb keeruliseks just maksubaasi leidmine. Esimeseks põhjuseks on, et kindlustusettevõtted investeerivad kindlustuspreemiad seni kauaks, kuni realiseeruvad nõuded. Investeerimine erinevatesse finantsinstrumentidesse muudab maksubaasi leidmise keeruliseks ja seeläbi kulukaks. Teiseks põhjuseks on pikaajalised kindlustuslepingud, mis sõlmitakse teatud varuga, sest perioodi jooksul kindlustusrisk muutub. Juhul kui on tegemist elukindlustusega, siis perioodi jooksul inimene vananeb ja see suurendab kindlustusandja riski. Selle riski välja arvestamine muudab maksustamise keerulisemaks. Just maksubaasi leidmise keerukus ja selle administreerimisega seonduvad kulud on põhjuseks, miks kindlustusteenuseid on otsustatud mitte maksustada.

Maksuvabastus puudutab ainult kindlustusteenust, mitte kogu kindlustustegevust. Maksuvaba käibe esemeks on eelkõige kindlustusmaksed ning võimalikud kindlustuslepingute vormistamisega seotud lisatasud. Kindlustusandja vara rentimine ning kindlustusjuhtumise kahjustatud vara müük, kui kindlustustegevuse abistavad tegevused, on maksustatavad üldises korras sõltuvalt vara liigist. Kindlustushüvitise väljamaksmisest ei teki kindlustusvõtjale (hüvitise saajale) ei maksustatavat ega maksuvaba käivet, sest saaja jaoks on tegemist kahju hüvitamisega, mitte käibega käibemaksuseaduse tähenduses. Kahjustatud vara üleminekut kindlustusandjale ei käsitleta võõrandamise ega käibena. Kui kindlustusandja laseb omal kulul kahjustatud vara parandada või asendab mõne eseme omal kulul, siis ei ole kindlustusandjal õigust soetatud kaupadelt ja teenustelt sisendkäibemaksu maha arvata. Kui kindlustusselts saab kahjustatud vara oma omandisse, ning laseb selle remontida ja müüb, siis tekib müügist käibemaksuga maksustatav käive, ning sellest tulenevalt tekib sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus.⁶⁵

Maksuvaba käibe puhul kauba või teenuse hinnale käibemaksu ei lisata, kuid erinevalt käibemaksumääraga 0% maksustatavast käibest, mille puhul samuti kauba või teenuse hinnale käibemaksu ei lisata, puudub maksukohustuslasel maksuvaba käibe tarbeks soetatud kaupade

⁶⁵ L. Lehis, K. Lind. „Käibemaksuseadus kommenteeritud väljaanne“, (Tartu, OÜ Casus, 2003) lk 413.

ja saadud teenuste sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus.⁶⁶ Sellel reeglil on kaks erandit, ning üks neist puudutab kindlustusteenuste maksustamist.

Direktiivi artikkel 169 (c) sätestab ning käibemaksuseaduse § 29 lõige 1 täpsustab, et iga maksukohustuslane saab maha arvata käibemaksuseaduse § 16 lõike 2 punktis 1 või 6 nimetatud maksuvaba teenuse tarbeks kasutatava kauba või teenuse sama maksustamisperioodi sisendkäibemaksu, kui see teenust osutatakse ühendusevälise riigi isikule või on vahetult seotud ühendusest välja eksporditava kaubaga. Ehk teisisõnu, kui teenuse saajaks on mitte EL-i liikmesriigi juriidiline isik, võib teenuse osutaja sisendkäibemaksu maha arvata. Seega, kui Eesti kindlustusselts osutab kindlustusteenust näiteks Narvas asuvale ja seal registreeritud kliendile, ei tohi kindlustusselts tulenevalt käibemaksuseadusele sellelt teenuse osutamiseks soetatud kaubalt või teenuselt sisendkäibemaksu maha arvata. Kui aga klient asuks ning oleks registreeritud mõned kilomeetrid kaugemal Ivangorodis, siis tulenevalt käibemaksuseadusest võib kindlustusselts teenuse osutamiseks soetatud varalt sisendkäibemaksu maha arvata.

Üheks huvitavaks erandjuhtumiks on kindlustusjuhtumi käibemaksuta hüvitamine. 2010 aastal sõlmisid Eesti Autode Müügi- ja Teenindustevõtete Liit ja Eesti Kindlustusseltside Liit koostöölepingu „Kindlustusandja ja autoremondiettevõtte koostöö“. Leppe sisuks on autoremondiettevõtte poolt väljastatav käibemaksuga arve. Antud lepinguga esitab autoremondiettevõtte arve oma teenuse eest tegelikule teenuse saajale ehk sõiduki omanikule (juhul kui tegemist on käibemaksukohustuslasest juriidilise isikuga) ja kindlustusettevõtjale.⁶⁷ Teisisõnu kindlustusettevõtte tasub oma kohustuse kliendi ees, hüvitades teenuse arve, kuid käibemaksu kohustus jääb kliendi kanda. Seeläbi ei ole rikutud käibemaksu neutraalsuse põhimõtet, ning maksukoormuse kandjaks on lõpptarbija.

Nimetatud leppe aluseks on Tallinna Ringkonnakohtu lahend 3-08-1702, mis lubas Swedbank Liising AS-l (endine Hansa Liising Eesti AS) sisendkäibemaksuna maha arvata sõidukite taastusremonditeenuse ostmisel tasutud käibemaksu. Vaidluse põhjustas kapitali- või kasutusrendi tingimustel liisinguklientide kasutusse antud sõidukite remondi korraldamise selliste kaskokindlustuse juhtumite puhul, kus tehti otsus sõiduki taastamise kasuks. Kogu

⁶⁶ Maksu- ja Tolliamet „Maksuvaba käive“,

⁶⁷ Eesti Kindlustusseltside Liidu ja Eesti Auto Müügi- ja Teenindustevõtete Liidu koostööleping, „Kindlustusandja ja autoremondiettevõtte koostöö“

tegevus toimus koostöölepe alusel. Olukorras, kus kindlustusselts maksis hüvitisena liisinguandjale (soodustatud isikule) rendieseme taastamise väärtuse netosummas ja liisinguandja omakorda tasus remonditeenuse eest remondiettevõtjale ning arvas talle esitatud arve põhjal sisendkäibemaksu maha.

Samuti on kohus varem selgitanud⁶⁸ ja kordas seda ka sellel korral, et kellelgi ei ole kohustust korraldada oma (äri-) tegevust viisil, millega kaasneb kõrgem maksukoormus. Kolleegium on seisukohal, et maksukohustuslasel on õigus teha valikud, mis on ajendatud maksukulude kokkuhoiu kavatsustest. Puudub kohustus tegeleda äritegevusega selliselt, et riigi maksutulu oleks võimalikult suur. Siinkohal peab arvestama, et seadusliku maksuplaneerimisega on tegemist seni, kuni maksukohustulase tehingu vorm vastab tema tegelikule majanduslikule sisule.

Kindlustussektor on seisukohal, et üldjuhul ei ole käibemaksukohustuslasest kahjustatud isiku jaoks autoremondiarvelt tasumisele kuuluv käibemaks kulu ning ei kuulu VÕS-i ja LKindIS alusel hüvitamisele, kuivõrd selle summa võrra tekib käibemaksukohustuslasel õigus oma maksustatavalt käibelt maha arvata teiselt maksukohustuslaselt soetatud teenuse eest tasumisele kuuluv käibemaksu summa ja vähendada sellega oma kohustust riigi ees.⁶⁹

Siinkohal tuleb ära märkida, et käibemaksuta hüvitamise eelduseks ei ole poolte vaheline kokkulepe vaid asjaolu, et kahjustatud isik on maksukohustustlane ja et tal on õigus maha arvata teiselt maksukohustuslaselt soetatud või saadud kauba või teenuse eest tasumisele kuuluv käibemaks.⁷⁰

Kindlustusseltside ja Auto Müügi- ja Teenindusettevõtete Liidu ühine koostöö on üheks näiteks, kuidas kindlustusettevõtjad otsivad seaduslikke võimalusi vähendamaks antud teenindussektori ebaoproportsionaalselt suuri sisendkäibemaksu kulusid. Riigikogu ei leppinud sellise maksumaksjate käsitlemisega ja kohtu tõlgendusega ning valmistas ette seadusemuudatuse. Seadusemuudatus puudutab liisinguandjaid, ning piirab liisinguandja õigust liisingusse antud eseme remontimiseks või hooldamiseks saadud kaupadelt või teenustelt sisendkäibemaksu maha arvata. Vastav muudatus hakkas kehtima alates 1. aprillist 2012 ning on sätestatud käibemaksuseaduse paragrahv 37 lõikes 71.

⁶⁸ Riigikohtu otsus nr 3-3-1-23-09

⁶⁹ Eesti Kindlustusseltside Liidu ja Eesti Auto Müügi- ja Teenindusettevõtete Liidu koostööleping, „Kindlustusandja ja autoremondiettevõtte koostöö“

⁷⁰ Eesti Kindlustusseltside Liidu ja Eesti Auto Müügi- ja Teenindusettevõtete Liidu koostööleping, „Kindlustusandja ja autoremondiettevõtte koostöö“

Seadusemuudatuse eesmärk on selgemalt välja tuua käibemaksudirektiivis sätestatu ning täpsustada seadust nii, et liisinguandja saab liisingule antud eseme remontimiseks ja hooldamiseks saadud kaupadelt ja teenustelt tasumisele kuuluva sisendkäibemaksu maha arvata vaid juhul, kui remondi- või hoolduskulu sisaldub tema maksustatavas käibes.⁷¹

Seaduseelnõu 146 SE muudatusettepaneku kohta (KMS §31 lg 71) on arvamust⁷² avaldanud Tartu Ülikooli finantsõiguse dotsent dr. iur. Lasse Lehis, kelle hinnangul vastav käibemaksu seaduse muudatus on vastuolus EL käibemaksudirektiivi põhimõtete (artikkel 168) ja Euroopa Kohtu tõlgendustega.

Nimetatud seadusemuudatuse eesmärk on jäänud segaseks, kui tegemist peaks olema sisult selge seaduseakti täpsustusega, siis milleks on vaja täiendavat paragrahvi, piisaks ka maksuhalduri juhendmaterjalist. Lisaks võib säte minna vastuollu ettevõtlusvabaduse ja lepinguvabaduse põhimõtetega, piirates sisendkäibemaksu mahaarvamist vaid teatud õigussuhete kombinatsioonidega, ja mis maksustamise kohast peamine, tekitaks ebavõrdset kohtlemist residentide ja mitteresidentide vahel. Seadusemuudatus annaks konkurentsieelise välismaistele liisinguandjatele, sest nende osutatud remonditeenustele rakendub üldjuhul 0% maksumäär ja oma koduriigis seda käivet pöördmaksustades saavad nad sisendkäibemaksu maha arvata. Seaduseelnõu vastuvõtmine toimus rutates, minnes vastuollu õiguskindluse põhimõttega. Teisisõnu kohalikul tasemel on üleastunud jõustunud kohtulahendist, mis läheb vastuollu võimude lahususe printsiibiga. Seadusemuudatusega on reguleeritud liisinguandjate käibemaksu käsitus.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kindlustusteenuste maksustamist Eestis reguleerivad raamtingimused, mis on kättesaadavad käibemaksudirektiivis. Vastavalt direktiivi artiklile 135 ei maksustata käibemaksuga kindlustus- ja edasikindlustusteenuseid. Maksuvabastus on tekitanud ettevõtjatele käibemaksu kulu ning läheb vastuollu esimeses peatükis kirjeldatud käibemaksu põhimõtetega. Eesti kohtupraktikas on pretsedent, millele järgnevalt sõlmisid Eesti Kindlustusseltside Liit ja Eesti Auto Müügi- ja Teenindustevõtete Liit koostöölepingu, mis reguleerib kahjukäsitluse käibemaksu tasumist. Koostöölepingu sõlmimine oli tingitud kindlustusseltside huvist vähendada käibemaksukulu. Alates 1. aprillist 2012 hakkas kehtima seaduse muudatus, mille kohaselt on piiratud liisingu andja õigus liisingusse antud eseme remontimiseks või hooldamiseks saadud kaupadelt või teenustelt sisendkäibemaksu maha

⁷¹ Riigikogu rahanduskomisjoni istungi protokoll nr 58. (5. märts 2012)

⁷² Lehis, L., Arvamus seaduseelnõu 146 SE muudatusettepaneku kohta (KMS §31 lg 71)

arvamine. Nimetatud säte läheb vastuollu Euroopa Kohtu praktikaga ja maksunduslike ning juriidilise põhiprintsiipidega, kuid hetkel on olemas kehtiv seaduse paragrahv, millest tuleb juhinduda maksukohustuse arvestamisel.

2.2. Kindlustusteenuste maksustamine Uus-Meremaal ja Euroopa Liidus

Kindlustusteenuste maksustamisel maailmas on valitud erinevaid lähenemise viise. EL-i tasemel on otsustatud, et ühenduses ei maksustata kindlustus- ja finantsteenuseid, tulenevalt maksubaasi leidmise keerukusest. Mõningad riigi maailmas on valinud teistsuguse lähenemise maksustamisele. Üheks selliseks näiteks on Uus-Meremaa, kus on valdav osa kindlustusteenuseid maksustatud lisandunud väärtuse maksu põhimõttel toimiva kaupade ja teenuse müügi maksuga.

Uus-Meremaal hakati rakendama kaupade ja teenuste müügi maksu (GST – goods and services tax) 1986 aastal. Pärast radikaalseid reforme Uus-Meremaa maksusüsteemis, mille eesmärgiks oli laiendada maksubaasi ning vähendada sõltuvust üksikisiku tulumaksust,⁷³ minnes üle tarbimismaksudele, muudeti GST ühe osana kogu riigi maksusüsteemis üheks lihtsaimaks ja tulemuslikemaks maailmas rakendatavatest maksusüsteemidest. Tegemist on efektiivse lisandunud väärtuse maksu vormiga ja mitme teguri poolest. GST on lihtsustatud vorm käibemaksust, selle põhjuseks on minimaalne maksuvabastuste ehk erandite hulk ja üks kindel fikseeritud määr.⁷⁴ Majanduskoostöö ja arengu organisatsioon (OECD) kirjeldab oma 2001. aasta raportis Uus-Meremaa maksusüsteemi, kui üht kõige neutraalsemat ja efektiivsemat maailmas.

Oma lihtsuse ja efektiivsuse poolest on uus-meremaalaste GST paljudele riikidele justkui eeskujuks, kuidas muuta lisandunud väärtuse maksu lihtsamaks ning kergemini hallatavamaks. Tänapäevaks on Uus-Meremaa mudeli suurel määral üle võtnud kaks riiki – Lõuna Aafrika Vabariik ja Fidži. Selguse huvides tuleb märkida, et Fidžil rakendatakse kindlustusteenustele maksuvabastust. Uus-Meremaa kahjukindlustuse maksustamise mudeli on suurel määral üle võtnud ka Austraalia.

Nime poolest on GST puhul tegemist müügi maksuga, kuid oma olemuselt on GST lisandunud väärtuse maks. Uus-Meremaal kehtiv GST annab sisendi maha arvamise õiguse. Ehk kauba või teenuse ostmisel tasutud maksu saab selle edasimüügi korral maha arvata. Uus-Meremaa

⁷³ Maples, A. „Zero-rating rules for financial services in New Zealand – a review of the legislation and revenue guidelines.“ *J.I.B.I.R.*, (2006) Nr 7, lk 399

⁷⁴ Muir, R. „The treatment of insurance transactions under the New Zealand GST“ *Vatmonitor*, (1992) December, lk 1.

kaupade ja teenuste müüginimaks sätestab, et kõik sealse ettevõtluse käigus valmistatud kaubad ja teenused kuuluvad maksustamisele Uus-Meremaal. Nagu varem mainitud on selles süsteemis väga vähe erandeid. Uus-Meremaal ettevõtlusega tegeledes tekib kohustus end registreerida maksukohustuslaseks, kui maksustatav käive ületab 60 000 Uus-Meremaa dollarit aastas⁷⁵ (ligikaudu 36 000 eurot). Võrdluseks Eestis on 2012. aastal kehtivaks määraks 16 000 eurot.

Vastavalt GST-le kuuluvad kindlustusteenused üldjuhul maksustamisele. On mõningad erandid, mis on maksuvabad või maksustatavad 0%-määraga. Uus-Meremaal on kehtestatud vaid üks standardmäär, milleks esialgselt 1986 aastal oli 10%. Aastal 1989 tõsteti seda 12,5%-ni. Alates 2010. aastast on see määr 15%. Standardmääraga maksustatakse tulekahju-, eluaseme-, õnnetusjuhtumi- ja töövõimetuskindlustusi, samuti nende riskide edasikindlustamist.⁷⁶

Finantsteenuse mõiste on laialt defineeritud vastavalt GST maksustamise eeskirjale⁷⁷, mille kolmandas punktis on lahti seletatud, mida finantsteenuse endast kujutab. See hõlmab teiste hulgas: rahatehinguid, turvateenuse pakkumisi, laenude andmist, elukindlustuse pakkumist sealhulgas vanaduspensioniga seonduv kindlustus, optioonide pakkumist, intresside väljamakseid, dividendide väljamakseid, finantsvahendusteenused ja kindlustusmaaklerlust.⁷⁸ Siit tulenevalt saab defineerida finantsteenuse mõiste vastavalt GST-le. Üldreegli kohaselt on tegemist teenusega, mille maksustatava väärtuse leidmine on raskendatud tulenevalt selle nõu varjatud tasudest. See tähendab, et teenuse tegemiseks tehtavad kulutused sõltuvad tihtipeale turu olukorrast, majandusliku tehingu sooritaja professionaalsusest ning kohati heast õnnest.

Samas on teatud teenused, mida ei kohelda kui finantsteenuseid. Nendeks on inkasso teenus, kasutusrent, krediidikontroll, raamatupidamise teenused, investeerimisnõustamine, juhtimisnõustamine ning tulekahju- ja üldkindlustus – teisisõnu mitte elukindlustus.⁷⁹ Nende finantssektori poolt pakutavate teenuste puhul rakendatakse maksustamist, sest antud teenuste

⁷⁵ Inland Revenue, “*who needs to register*” (2010) <www.ird.govt.nz/gst/gst-registering/register-who/> (07.03.2011)

⁷⁶ Muir, R. „*The treatment of insurance transactions under the New Zealand GST*“ *Vatmonitor*, (1992) December, lk 2.

⁷⁷ “*GST Guidelines for Working with New Zero Rating Rules for Financial Services*”, Published by Policy Advice Division of the Inland Revenue Department (New Zealand), October 2004.

⁷⁸ Maples, A. „*Zero-rating rules for financial services in New Zealand – a review of the legislation and revenue guidelines*.“ *J.I.B.I.R.*, (2006) Nr 7, lk 403

⁷⁹ Maples, A. „*Zero-rating rules for financial services in New Zealand – a review of the legislation and revenue guidelines*.“ *J.I.B.I.R.*, (2006) Nr 7, lk 402

puhul on maksustatava väärtuse leidmine lihtsustatud. Teenuse pakkumiseks tehtavad kulutused on lihtsasti kindlaks tehtavad ning need ei sõltu intressimääradest või turu muudatustest.

Kindlustusettevõtete konkurentsivõime säilitamiseks, kohaldatakse maksuvabade kindlustuslepingute puhul nullmäära juhul, kui leping on sõlmitud mitteresidendiga ning kindlustusrisk asub väljaspool Uus-Meremaad. Sellisel juhul on maksuvabad teenused koheldud kui maksustatavad ning kindlustusettevõtja saab sisendi maha arvata.⁸⁰

Juhul, kui kindlustusobjekt (nt kinnisvara) asub väljaspool Uus-Meremaad, kuulub see leping maksustamisele 0-määraga GST tähenduses. Küll ei anna see sisendi maha arvamise õigust, kuid samuti ei tekita see maksukohustust hilisemalt, kui makstakse välja kindlustushüvitis.⁸¹ Teisisõnu on tegemist nullmääraga maksustavate teenustega, ilma sisendi mahaarvamise õigusega. Sellele vastupidise olukorra puhul, kui kindlustusobjekt asub Uus-Meremaal, kuulub see maksustamisele vastavalt standardmääraga.

Uus-Meremaa maksusüteemis on kuus kategooriat tooteid ja teenuseid, mille puhul puudub sisendi mahaarvamise õigus, teisisõnu tegemist on maksuvabade toodete ja teenustega. Osalt on tegemist sotsiaalse iseloomuga maksuvabastustega nagu annetatud kaupade ja teenuste müük mittetulundusühingute poolt. See säte vabastab näiteks kirikud annetatud asjade müügil teenitud tulu maksustamisest. Teisalt on tegemist tehniliste maksuvabastustega, vältimaks topeltmaksustamist. Nendeks on finantsteenused.

Kindlustuse liikideks, mis on maksuvabad vastavalt Uus-Meremaa kaupade ja teenuste müügi maksule – loetakse kindlustuslepinguid, mis asetavad riskisumma situatsioonidele, mis puudutavad inimest, abielu ja lapse sündi. Eelnimetatud loetakse elukindlustusteks ja oma iseloomult on tegemist finantsteenustega, ning kuna finantsteenused on maksuvabad tulenevalt seadusest, siis on samuti need kindlustuse liigid. Lisaks elukindlustustele on maksuvabad võlausaldajate kaitse kindlustuslepingud,⁸² mis oma põhimõttelt on finantsinstitutsioonide teenused, seega lähevad üldjoontes defineeritud maksuvabade

⁸⁰ Muir, R. „*The treatment of insurance transactions under the New Zealand GST*“ *Vatmonitor*, (1992) December, lk 4.

⁸¹ Muir, R. „*The treatment of insurance transactions under the New Zealand GST*“ *ibid*, lk 3.

⁸² Ernst & Young, „*A study of taxing Financial and Insurance services*“, (Euroopa komisjon: 1996), <ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/key_documents/reports_published/methods_taxing.pdf>, (07.01.2011).

finantsteenuste valdkonda. Kindlustusteenused kuuluvad Uus-Meremaal maksustamisele, välja arvatud need kindlustuslepingud, mis vastavad finantsteenuste tingimustele.

Uus-Meremaal on loodud läbi teenuste ja kaupade müügitmaksule süsteem, mis võimaldab kindlustusettevõtjal maha arvata tehtud kulutused. Nullmääraga maksustamine mitte ainult ei elimineeri kumuleerumise täielikult, vaid see vähendab märgatavalt administratiivkulusid. Sellise lähenemise korral toimib lisandunud väärtuse maks neutraalsuse põhimõttel, kus maksukoormuse kandjaks oleks lõpp-tarbija, samuti säilib finantssektori konkurentsivõime.

Maksusüsteemide lihtsamaks ja efektiivsemaks muutmiseks ei tohiks suurendada maksuvabade kaupade ja teenuste loetelusid, nagu seda plaanib Euroopa Komisjon, vaid lähtuda Uus-Meremaa praktikast ning minimeerida maksuvabastusi.⁸³ Teisisõnu, lihtsas ja efektiivses maksusüsteemis on vähe erandeid ja maksuvabastusi, see omakord vähendab halduskulusid.

PricewaterhouseCoopers-i poolt koostatud uuringu⁸⁴ põhjal võib null protsendiga maksustamine säästa finantssektorile suurusjärgus 40 miljonit Uus-Meremaa dollarit aastas. Tuleb arvestada pöördmaksustamisest tuleneva kuluga, kuid selle hinnanguline suurus jääb vahemikku 23 kuni 28 miljonit dollarit aastas. Seega potentsiaalne kogutulu finantssektori jaoks jääb vahemikku 12 kuni 17 miljonit dollarit aastas.

Kui Uus-Meremaal tänaseks rakendatud süsteem toimib edukalt, siis sama püüab saavutada ka EL. Ületamiseks kindlustus- ja finantsteenuste maksuvabastusest tingitud probleeme EL tasandil on välja pakutud mitmeid võimalike lahendusi, mis on ära märgitud ka Euroopa Komisjonile esitatud tööpaberis⁸⁵. Nendeks lahendusteks on null-määraga maksustamine, ülepiiriline käibemaksugrupp, maksustamise optsioon ja kulude jagamine.

Null-määraga maksustamine pakuks esmapilgul lahendust, vähendades kumuleerunud käibemaksusummat, kuid see läheks vastuollu lisandunud väärtuse maksu neutraalsuse põhimõttega. Nimelt seaks kindlustus- ja finantsteenuste maksustamine null-määraga teised teenuseid pakkuvad sektorid ebavõrdsesse olukorda, seetõttu jäeti null-määraga maksustamine võimaliku lahendusena arutelult välja.

⁸³ TAXUD/1802/06-Add.2-EN

⁸⁴ Pricewaterhousecooper, „*Tax and E-Commerce*“, Mai 2002, lk 54.

⁸⁵ TAXUD/2414/08 - EN

Teise lahendusena välja pakutud ülepiirilise käibemaksugrupi rakendamiseks pole välja pakutud ühiselt toimivat mudelit. Erinevad arusaamad liikmesriikide tasemel rahvuslike käibemaksugruppide loomisel, erinevad käibemaksumäärad ja erinevad mahaarvamise reeglid, need kõik viiksid ainult administratiivkoormuse tõusuni, mitte süsteemi lihtsamaks muutmiseni, ning seetõttu jäeti üle-piiriline käibemaksugrupp võimaliku lahendusena arutelult välja.

Viimased kaks lahendust, kulude jagamine ja maksustamise optsioon, olid Euroopa Komisjoni jaoks kõige vastuvõetavamad, sest need ei tekita turul ebavõrduid teiste sektorite suhtes, ning nende rakendamisest saadav kasu on proportsionaalne administreerimisega seonduvate kuludega.

Kolmandana väljapakutud maksustamise optsioon – ehk maksu vabatahtlik rakendamine, selle puhul jõudis Euroopa Komisjon järeldusele, et optsiooni andmine võiks toimida praktikas, kui järgmised nõudmised on täidetud:

- ettevõtja peab seda rakendama oma igapäevases äritegevuses nagu iga teinegi maksustatava käibe rakendaja;
- optsioon peab olema pöördumatu või siduv pikemaks perioodiks, vältimaks maksuhalduri ebamõistlike administratiivkulusid;
- optsiooni peab rakendama ettevõtte kogu tegevusele, osa tegevusele rakendamine on keelatud; ja
- täiendavad nõuded arvetele, kust oleks selgelt näha, et ettevõtja maksustab teenuseid.⁸⁶

Kindlustusteenuste osutajatel on järjest rohkem võimalik tehtud kulutused viia täpselt kokku maksustatava teenusega. Seepärast on asjakohane anda sellistele ettevõtjatele õigus ise maksustamine valida. Eestis on vabatahtliku maksustamise õigus antud finantsteenustele, kuid mitte kindlustusteenustele, seda tulenevalt direktiivi piiravast iseloomust. Selleks aga oleks vaja laiendada käibemaksudirektiivi artikli 137 käsitlust.

Kulude jagamise kokkulepe on Euroopa Komisjonile praktikas vastuvõetav, sest see ei too kaasa maksustamisel neutraalsuse põhimõtte rikkumist. Tegemist on olukorraga, kus erinevad ettevõtted koguvad oma investeeringud ühte kogumisse. Sisuliselt ettevõtjad loovad iseseisva grupi, mille eesmärk on mingi kindla projekti elluviimine. Grupp maksukohustuslasena ostab

⁸⁶ TAXUD2414/08-EN lk 13

teatud toote või teenuse ning hilisemalt jaotab selle grupi liikmete vahel välja ilma käibemaksukuluta. Sellise grupi loomine on lubatud ka nii, et grupi liikmed asuvad erinevates liikmeriikides. Käibemaksuseadusest ei leia kulude jagamise kokkuleppe definitsiooni, siinkohal pole abi ka käibemaksudirektiivist. Mõiste selgitamisel lähtutakse OECD siirdehindade juhendist, mille kohaselt on tegemist lepinguga, millega jagatakse kokkuleppe osaliste vahel kulud ja riskid varade, teenuste või õiguste arendamisel, tootmisel või omandamisel.

Näiteks otsustavad kolm kindlustusettevõtet (A, B ja C) jõud ühendada ning luua projekti, mille eesmärk oleks teha lobitööd ning valmistada ette seaduseelnõu vähendamaks kindlustussektori maksukoormus, ennetades võimalike täiendavate maksude kehtestamist. Selle asemel, et üksikult üritada ja sealjuures kanda käibemaksukulu, otsustatakse sõlmida kulude jagamise kokkuleppe.

Leppe koostamisel peavad osalised arvestama, et sõlmitava lepingu osapooled peavad saama antud projektist hüve ning osalised peavad projekti panustama vastavalt loodetavale hüvele. Osalused kokkuleppes võivad olla jagatud võrdselt, kuid ei pea seda olema. Samuti on osapoolte vaba voli millises vormis tehakse sissemakseid, need võivad olla materiaalsed (näiteks rahaline panus või üle antav vara) või mittemateriaalsed (nt oskusteave projekti elluviimiseks).

Kulude jagamise kokkuleppe puhul tuleb tähelepanu pöörata kindlasti ka käibemaksukäsitlusele. Üldreeglina ei peeta maksumaksja poolt tehtud algselt investeringut (panust) projekti käibemaksu objektiks. Seda põhjusel, et käivet vastavalt KMS-ile pole tekkinud - teenust ei ole osutatud ega kaupa võõrandatud. Kulude jagamise kokkuleppe pole täies ulatuses käibemaksust vabastatud, maksukohustus tekib olukorras, kus üks osapool, näiteks B, otsustab, et tema enam ei soovi projektis osaleda, ning müüb oma osaluse A-le. A maksab B-le tema osaluse eest projektis. Sellist olukorda nimetatakse tasakaalustavaks makseks. Tasakaalustava makse puhul üks osapool võõrandab oma osaluse projektist ehk teisisõnu müüb teenust või kaupa. Seega tasakaalustava makse sooritamisel tuleks lugeda käive tekkinuks, ning see käibemaksuga maksustada.

Finantsteenuste sektor annab olulise panuse majanduse ja konkurentsivõime kasvu ning uute töökohtade loomisesse, kuid saab oma rolli täita üksnes neutraalsete konkurentsitingimustega siseturul. Tuleb luua raamistik, mis annab õiguskindluse finantsteenuste ja nende turunduse ja

haldamise käibemaksuga maksustamise suhtes. See on üheks peamiseks põhjuseks, miks maksustamise probleem püütakse lahendada EL-i tasemel.

Eelpool kirjeldatud neli võimalust on lühikokkuvõtte Euroopa Komisjonile esitatud variantidest. Hetkel nendest ei saa lähtuda maksukohustuse arvestamisel ja neil ei ole maksuhalduri ega maksukohustuslase jaoks siduvaid tagajärgi. Pigem on nende puhul tegemist maksukäsitlustega, mille osas on Euroopa Komisjon oma seisukoha avaldanud ja sellest on võimalik teha järeldusi, milline on Euroopa Komisjoni poolne lähenemine maksuvabastusest tingitud turumoonutustega võitlemiseks.

Senikaua kuni Euroopa Komisjon püüab ületada lõhet, mille on tekitanud finantsteenuste käibemaksuvabastus on mitmed Euroopa riigid leidnud, et kindlustussektori käive on suur ning sealt kogutav tulu, silmas pidades riigi eelarvet, vajab maksustamist. Ühise käibemaksudirektiivi artikkel 135 vabastab kindlustusteenused käibemaksust, seega tuli leida mõni teine tarbimismaks, mida saaks kehtestada kindlustusteenustele. Selleks on üldine kindlustusmaks (Insurance premium tax – IPT.)⁸⁷ Direktiivist tulenevalt ei ole pandud keeldu liikmesriikidele kasutada kindlustusteenuste puhul täiendavaid maksukohustusi, sektor ei ole koormatud käibemaksuga, ning täiendavate harmoniseerimata maksude rakendamine ei too endaga kaasa võimalikku topeltnmaksustamist. Tänapäevaks on paljudes EL-i liikmesriikides ja Euroopa Majanduspiirkonna riikides⁸⁸ rakendatud kindlustusmaks, mille põhimäär on paljudes riikides võrreldav käibemaksunääruga. Erinevalt käibemaksust ei saa kindlustusmaksust teha mahaarvamisi.

Kindlustusriski asukoht, ja seega ka kindlustusmaksu objekt, oli esimest korda defineeritud mitte-elukindlustuse Teises direktiivis⁸⁹ mis võeti vastu 1988 aastal. Direktiiviga täpsustati kinnisvara, vallasvara ja reisikindlustuste rakendamisalad. Aastaid oli nende mõistete täpne

⁸⁷ HM Revenue & Customs „Insurance Premium Tax“

customs.hmrc.gov.uk/channelsPortalWebApp/channelsPortalWebApp.portal?_nfpb=true&_pageLabel=pageExcise_InfoGuides&propertyType=document&id=HMCE_CL_001224 (05.08.2011)

⁸⁸ Euroopas on kindlustusmaksu kehtestatud Rootsi, Soome, Itaalia, Saksamaa, Austria, Malta, Kreeka, Holland, Belgia, Prantsusmaa, Portugal, Slovakkia, Island, Sloveenia, Ungari, Suurbritannia, Hispaania, Šveits, Lichtenstein, Horvaatia, Luksemburg, Iirimaa, Bulgaaria ja Rumeenia.

⁸⁹ SECOND COUNCIL DIRECTIVE of 22 June 1988 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to direct insurance other than life assurance and laying down provisions to facilitate the effective exercise of freedom to provide services and amending Directive 73/239/EEC (88/357/EEC)

tõlgendamine ja teenuste maksustamine praktikas segane ning ebaühtlane, kuni asja selgitas Euroopa Kohus 2001 aastal *Kvaerner-i* kohtuasjas⁹⁰.

Kohtuasja keskmes oli rahvusvaheline kontserniettevõtja (registreeritud Norra Kuningriigis), kes soetas vastutuskindlustuslepingu Suurbritannias, mis kattis kõiki grupi ettevõtteid, kaasa arvatud Hollandis paiknevat tütaretevõtet. Kontserni emaettevõtte tasus kindlustusmaksu Suurbritannias. Just Hollandi maksuhaldur oli see, kes pidas antud käsitlust ebaõigeaks, ning soovis maksutulud oma riiki suunata. Asi jõudis lõpus välja Euroopa Kohtusse, kes asja selguse tõi. Nimelt maksustamise seisukohalt ei oma tähtsust, kes tasus kindlustuse eest või kus tasumine toimus, vaid maksukohustus tekib selles riigis, kus asub kindlustusrisk, seega antud lahendis jäi õigus Hollandi maksuhaldurile. Nimetatud kohtulahendist võib järeldada, et kuigi tegemist ei ole EL tasemel harmoniseeritud kaudse maksuga, kehtib kindlustusmaksu puhul sarnaselt käibemaksule sihtkohamaa printsiip.

Lisaks on kindlustusmaksul veel teisigi sarnaseid jooni EL-i tasemel harmoniseeritud käibemaksule, nimelt on tegemist kaudse maksuga. Maksuobjektiks on kindlustuslepingud. Kindlustusmaksu kohaldamise alused ja põhimõtted erinevad küll riigiti, kuid üldjuhul maksustatakse kõiki kindlustuse liike, erandid on tehtud elukindlustuslepingutele ja edasikindlustusele. Erinevalt käibemaksust, kindlustusmaks ei ole harmoniseeritud EL-i tasemel. Sellest tulenevalt on maksukohustuslane liikmesriigiti erinev, maksustatakse nii kindlustusandjat ja kindlustusvõtjat, kui ka vahendajat. Maksuarvestuse lihtsustamiseks ning efektiivsema administreerimise huvides arvestatakse maksusumma reeglina kindlustusmaksete kogusummalt. Täiendavalt tuleb ära märkida, et liikmesriigiti on erinev arusaam, kas täiendavad kulud, mis ei ole otseselt seotud kindlustusega, näiteks vahendustasu, peaks kuuluma maksuobjekti hulka ja milline on maksustamisperiood.

Näiteks Suurbritannias kehtestati kindlustuspreemiate maks 1. oktoobril 1994. aastal. Esialgselt oli plaanitud kehtestada maks netosummalt, kuid halduskoormuse vähendamiseks otsustati kehtestada maks brutosummalt, märgatavalt väiksema maksumäärana 2,5%.⁹¹ Esmane maksumäär säilis kuni 31. märtsini 1997. Alates sama aasta aprillist hakkas kehtima kaks määra – standardmäär 4% ja kõrgem määr 17,5%. Viimane maksumäärade tõus toimus Suurbritannias 4. jaanuaril 2011, ning tänaseks on standardmäär tõusnud 6%-ni ja kõrgem

⁹⁰ Euroopa Kohtu otsus 14.06.2001 nr C-191/99. *Kvaerner plc vs Staatssecretaris van Financiën*., ECR I-4467.

⁹¹ Seely A., „*Insurance premium tax*“, House of Commons library, 29. Juuni 2010, lk 10.

määr samale tasemele käibemaksuga ehk 20%-le.⁹² Kõrgemat maksumäära rakendatakse Suurbritannias näiteks reisikindlustusele.

Vastavalt Suurbritannia seadusandlusele on kindlustusandjad kohustatud end registreerima kindlustusmaksu kohustuslaseks, tehes seda hiljemalt esimese maksustatava tehingu sõlmimise päeval. Maksukohustus laieneb kõigile residendist ning mitteresidendist kindlustusandjatele ja kindlustusvahendajatele, kes väljastavad kindlustuslepinguid tasu eest. Mitteresidendid, kel puudub püsiv tegevuskoht Suurbritannias on kohustatud määrama endale esindaja. Esindajaks võivad olla ka kindlustusandjad ja kindlustusvahendajad.⁹³

Alates kindlustusmaksu kehtestamisest 1994. aastal on Suurbritannia maksuhaldur kogunud maksutulu ligi 36 miljardit eurot. Aasta lõikes koguti kindlustusmaksu ligi 3 miljardit eurot.⁹⁴ Suurbritannia riigieelarvet arvesse võttes (720 miljardit eurot)⁹⁵ on tegemist väikese summaga, kuid arvestades asjaolu, et maksu arvestamise, administreerimise ja tasumise kohustus lasub maksukohustuslasele⁹⁶ ei tohiks kindlustusmaksu kohustuse täitmise kontrollimine maksuhalduri administratiivset koormust märkimisväärselt tõsta. Pigem toob see tööd juurde raamatupidamisbüroodele ja nõustamisettevõtetele.

Kindlustusmaksu kasutavad peamiselt „vanad“ EL-i liikmesriigid, kuid see tendents on muutumas. Esimesena riikides, kes liitusid EL-iga 2004. aastal otsustas kindlustusmaksu kehtestada Sloveenia ja veel teisedki on seda teinud või kaalumas. Eestis hetkel ei rakendata ning lähitulevikus ei plaanita rakendada kindlustusmaksu. Seda tulenevalt Eesti maksusüsteemi eripärast, kus ei maksustata jooksvat kasumit, vaid maksukohustus tekib kasumi jaotamisel. Rahandusministeeriumi kommentaaride, lisa 1, kohaselt saaks Eestis rakendada kindlustusemaksu siis, kui peaks üle mindama kasumi jooksvale maksustamisele, senikaua oleks kindlustussektori koormamine sellise maksuga ebaõiglane. 2012. aastal maksustavad kindlustuspreemiaid 24 Euroopa Majanduspiirkonna riiki, rakendatavad kindlustusmaksu standardmäärad on toodud tabelis, mis on kättesaadav lisa 2.

Finantssektori panuse andmine on hiljuti maailmamajandust mõjutanud kriiside tõttu aktuaalne teema. Maksustamiseks on mõeldud välja palju alternatiive, millest mõned on juba

⁹² HM Revenue & Custom „*Introduction to Insurance Premium Tax*“, *ibid*

⁹³ HM Revenue & Custom „*Introduction to Insurance Premium Tax*“, *ibid*

⁹⁴ Wheal, C., „Total insurer IPT bill close to £30bn“, *Cover magazine*, 20. Detsember 2011.

⁹⁵ HM Treasury „*2011 budget*“, <www.hm-treasury.gov.uk/2011budget.htm>, 23. Märts 2011

⁹⁶ Farr, A. „*U.K. Insurance Premium Tax – tighter regulations and increased tax*“ Willis Interational Alert, July 2010.

rakendatud ja mõned plaanitavad uuendused. Otstarbekam oleks rakendada eelpool kirjeldatutest Uus-Meremaa süsteemi, kus maksuvabastust kohaldatakse vaid elukindlustusteenustele, ning kahjukindlustus ja varakindlustus kuuluvad üldreeglina maksustamisele. Uus-Meremaal ei ole väljatöötatud uut ja revolutsioonilist süsteemi, vaid seal on kasutatud juba kehtivat lisandväärtuse maksu ja seda kohandatud vastavalt. Uus-Meremaa süsteemi eeliseks on rohked võimalused maksude kumuleerumise vältimiseks.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Uus-Meremaal on tarbimismaksuna kehtestatud kaupade ja teenuste müügi maks, mis toimib lisandunud väärtuse maksu põhimõtetel. Erinevalt EL-is harmoniseeritud käibemaksust on kaupade ja teenuste müügi maks võimalikult lihtne vaid ühe maksumääraga ja minimaalsete eranditega. Enamus kindlustusteenuseid on maksustatud, vabastatud on vaid elukindlustusega seotud teenused. See tähendab, et ettevõtjad, kes osutavad kahju- ja varakindlustusteenuseid saavad teenuse osutamiseks tehtud kulutustest sisendkäibemaksu maha arvata. Sisendkäibemaksu mahaarvamine vähendab kindlustussektoris käibemaksu kulu ja mis peamine ei tekita käibemaksu kumuleerumist. Samuti vähendab see märgatavalt administratiivkulusid. Seega on lisandunud väärtuse maksu neutraalsuse põhimõtte tagatud, ning kindlustusettevõtjaid ei kohelda käibemaksuga maksustamisel lõpptarbijana. EL-is vajab kindlustussektori maksustamine uuendamist, selleks on välja pakutud ning analüüsitud mitmeid lahendusi. Kõige tõenäolisemate lahendustena võib oodata vabatahtliku maksustamise laiendamist kindlustussektorile või/ja kulude jagamise kokkuleppe sõlmimise võimaldamist, viimane neist on Eestis lubatud.

KOKKUVÕTE

Lõputöö teemaks oli kindlustusteenuse käibe maksustamine. Töö on kirjutatud lähtudes EL-i ja Eesti ning Uus-Meremaa vastavast regulatsioonist. Probleem seisneb selles, et kindlustusteenuste käibemaksuvabastus põhjustab teenuse osutajatele olulisi sisendkäibemaksu kulusid, mis omakorda rikub lisandunud väärtuse maksu põhimõtteid. Nimelt muutub käibemaksu tarneahel ning teenuse osutaja muutub käibemaksu mõistes lõpptarbijaks, mis tähendab, et neutraalsuse printsiip ei kehti.

Töö eesmärgiks oli võrdlevalt analüüsida kindlustusteenuste käibe maksustamist Eestis, Uus-Meremaal ning ülejäänutes EL liikmesriikides. Eesmärgi saavutamiseks püstitati neli uurimisülesannet.

Esimeseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade käibemaksu mõistest ja olemusest. Käibemaks on universaalne tarbimismaks, mida iseloomustab kaudsus, neutraalsus, mittekumulatiivsus, isikustamatus ja mitmeastmelisus. Eestis rakendatakse käibemaksule lisandunud väärtuse maksu põhimõtteid ning maksukoormuse kandjaks on lõpptarbija. Käibemaksu objektiks on käive, mis jaguneb kauba ja teenuse käibeks. Teenuste ja kaupade vaba liikumise tagamiseks ja EL ühise turu toimimise huvides on käibemaks EL tasemel harmoniseeritud. Käibemaksu rakendamise raamtingimused on sätestatud käibemaksudirektiivis. Uurimisülesanne täideti esimeses peatükis, ülevaade anti käibemaksu olemusest, selgitamaks süsteemi pärinemist ning selle ülesehitust ja erinevatest käibemaksu puudutavatest mõistetest.

Teiseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade kindlustusteenuse mõistest ja olemusest. Autor selgitas seda teises alapeatükis. Kindlustuse eesmärk on vältida kindlustusvõtja materiaalse heaolu vähenemist. Kindlustada võib praktiliselt kõike, alustades varast ja tervisest lõpetades otsuste ja valikutega, selleks sõlmivad kindlustusvõtja ja –andja lepingu mille aluse üks osapool kohustub tasuma perioodilisi makseid ja teine õnnetusjuhtumi ilmumise korral hüvitama tekkinud kahju. Kindlustusteenuste maksustamise seisukohalt on äärmiselt oluline, et mõisted oleksid selgelt defineeritud. Eesti seadusandluses on kindlustusteenuse mõiste defineeritud KindlTS paragrahvi 2 lõikes 1.

Kolmandaks uurimisülesandeks oli analüüsida kindlustusteenuste maksustamist Eestis. Kindlustusteenuste maksustamist Eestis reguleerivad raamtingimused, mis on kättesaadavad käibemaksudirektiivis. Vastavalt direktiivi artiklile 135 ei maksustata käibemaksuga kindlustus- ja edasikindlustusteenuseid. Maksuvabastus on tekitanud ettevõtjatele käibemaksu kulu ning läheb vastuollu käibemaksu põhimõtetega. Eesti kohtupraktikas on pretsedent, millele järgnevalt sõlmisid Eesti Kindlustusseltside Liit ja Eesti Auto Müügi- ja Teenindustevõtete Liit koostöölepingu, mis reguleerib kahjukäsitluse käibemaksu tasumist. Koostöölepingu sõlmimine oli tingitud kindlustusseltside huvist vähendada käibemaksukulu. Alates 1. aprillist 2012 kehtima hakanud seadusemuudatusega, piirati liisinguandja õigust liisingusse antud eseme remontimiseks või hooldamiseks saadud kaupadelt või teenustelt sisendkäibemaksu maha arvata. Nimetatud säte läheb vastuollu Euroopa Kohtu praktikaga ja maksunduslike ning juriidilise põhiprintsiipidega, kuid hetkel on olemas kehtiv seaduse paragrahv, millest tuleb juhinduda maksukohustuse arvestamisel.

Neljandaks uurimisülesandeks oli analüüsida kindlustusteenuste maksustamist Uus-Meremaal ja EL-is. Uus-Meremaal on tarbimismaksuna kehtestatud kaupade ja teenuse müügi maks, mis toimib lisandunud väärtuse maksu põhimõtetel. Erinevalt EL-is harmoniseeritud käibemaksust on kaupade ja teenuste müügi maks võimalikult lihtne, vaid ühe maksumääraga ja minimaalsete eranditega. Enamus kindlustusteenused on maksustatud, vabastatud on vaid elukindlustusega seotud teenused. See tähendab, et ettevõtjad, kes osutavad kahju- ja varakindlustusteenuseid saavad teenuse osutamiseks tehtud kulutustelt sisendkäibemaksu maha arvata. Sisendkäibemaksu mahaarvamine vähendab kindlustussektoris käibemaksu kulu, mis peamine ei tekita käibemaksu kumuleerumist ja samuti vähendab see märgatavalt administratiivkulusid. Seega on lisandunud väärtuse maksu neutraalsuse põhimõtte tagatud, ning kindlustustevõtete ei kohelda käibemaksuga maksustamisel kui lõpptarbijat. EL-is vajab kindlustussektori maksustamine uuendamist, selleks on välja pakutud mitmeid lahendusi ning neid analüüsitud. Kõige tõenäolisemate lahendustena võib oodata vabatahtliku maksustamise laiendamist kindlustussektorile või/ja kulude jagamise kokkuleppe sõlmimise võimalikkust, viimane neist on juba Eestis lubatud.

Analüüsi tulemusena selgus, et kindlustusteenuste mittemaksustamine ei ole põhjendatav maksu objekti leidmise keerukusega. On mitmeid kindlustuse liike, mille puhul maksubaasi leidmine proportsionaalselt tasakaalus maksustamisega kaasnevat tulust. Autor leidis, et kehtivat regulatsiooni tuleks muuta lihtsamaks ja vähemate eranditega, ning maksustada suur

osa kindlustusteenuseid. Tagades sellega lisandunud väärtuse maksu ühe peamise põhimõtte – neutraalsuse põhimõtte kehtimine ja muutes sellega teenuse osutamise vähem sisendikulukaks.

Lõputöö eesmärk saavutati. Autor analüüsis võrdlevalt kindlustusteenuste käibe maksustamist Eestis, Uus-Meremaal ja EL liikmesriikides. Lisaks toodi töös välja kindlustusteenuste maksustamise kitsaskohad ja sellest tingitud turumoonutised. Autor analüüsis töös võimalikku EL-i ja Eesti kindlustusteenuste maksustamise tulevikku – Uus-Meremaa näitel. Tööd kirjutades jõudis autor järeldusele, et kindlustusteenuseid on võimalik maksustada rakendades selleks vabatahtlikku maksustamist või alternatiivina kumuleerumise vältimiseks kasutada kulude jagamise kokkulepet. Autor hinnangul ei tohiks ühe meetodi rakendamine välistada teist. Võimalike lahenduste rakendamine ning administreerimine ei ole ülemäära kulukas võrreldes selle tegevuse saavutatava eesmärgiga.

SUMMARY

The graduation thesis has been written on the topic „VAT treatment of insurance services”. It has been written in Estonian and consists of 49 pages (including 2 pages of appendixes). The author has used 58 sources, which all have been referred to in the text.

The subject is topical because the European Commission is working on amendments to the council directive 2006/112/EC. The purpose of these amendments is to renew the VAT treatment of financial and insurance services. The graduation thesis gives a high-level overview of the problems that have been caused by the implementation of VAT exemption on insurance transactions.

The purpose of this graduation thesis is to comparably analyze the VAT treatment of insurance services in Estonia, New Zealand and in other EU Member States. To achieve the aim the author:

- gives a high-level overview of the concept and nature of VAT;
- gives a high-level overview of the concept and nature of insurance services;
- analyzes the taxation of insurance services in Estonia; and
- analyzes the taxation of insurance services in New Zealand and in Europe.

The author has come to the conclusion that under the current legislation one of the VAT key principle – the principle of neutrality has been violated and due to that the amending of the VAT treatment has been vested. The amended VAT treatment of insurance services should be with fewer exemptions and also give a tax payer an option to tax the economic operator. Another possible solution for solving the violation of the neutrality principle of VAT is cost sharing.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

1. Amand, C. „The limits of the EU VAT exemption for financial services“, *International VAT monitor*, (2009) July/August, p. 263.
2. Amand, C., Krever, R., White, D. „*GST in Retrospect and prospekt*“, (Thomson Brookers : 2007).
3. Eesti Kindlustusseltside Liidu ja Eesti Auto Müügi- ja Teenindusettevõtete Liidu koostööleping, „*Kindlustusandja ja autoremondiettevõtte koostöö*“, kättesaadav EKL kodulehel <http://www.eksl.ee/dokumentatsioon_alaleht.php?uID=207> välja otsitud: 21.02.2011.
4. Eesti Vabariigi Rahareformikomitee 19.06.1992 Dekreet nr 035. Maksumäärade muutmisest. – Rahva Hääl. 20.06.1992.
5. Euroopa Kohtu otsus 14.06.2001 nr C-191/99. Kvaerner plc vs Staatssecretaris van Financiën., ECR I-4467.
6. Euroopa kohtu otsus 03.03.2005 nr C472/03. *Staatssecretaris van Financiën vs Arthur Andersen & Co. Accountants c.s.*, ECR I-01719.
7. Euroopa Komisjoni pressiteade „*Financial Transaction Tax: Making the financial sector pay its fair share*“ kättesaadav internetis < <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1085>> välja otsitud 20.11.2011.
8. Euroopa Liidu õigusaktide kokkuvõtted, „Ühine käibemaksusüsteem (käibemaksudirektiiv)“, Kättesaadav internetis http://europa.eu/legislation_summaries/taxation/131057_et.htm> välja otsitud 31.12.2011
9. Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ, 28. november 2006, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi, ELT 2006 nr L 347/1, 11.12.2006.
10. „*European value added tax*“, Wikipedia, kättesaadav internetis: <http://en.wikipedia.org/wiki/European_Union_Value_Added_Tax>, välja otsitud 16.08.2011.

11. Ernst & Young, „*A study of taxing Financial and Insurance services*“, (Euroopa komisjon: 1996), kättesaadav internetis: <http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/key_documents/reports_published/methods_taxing.pdf> välja otsitud: 07.01.2011.
12. Farr, A. „*U.K. Insurance Premium Tax – tighter regulations and increased tax*“ Willis Interational Alert, July 2010. Kättesaadav internetis: <http://www.willis.com/documents/publications/Services/International/2010/Int_Alert_UK_Premium_tax.pdf>, välja otsitud 29.04.2012.
13. Finantsintpektsiooni tarbijaveeb *minuraha.ee*, <<http://sonaraamat.minuraha.ee/?cat=4>> välja otsitud 20.12.2010.
14. GST Guidelines for Working with New Zero Rating Rules for Financial Services, Published by Policy Advice Division of the Inland Revenue Department (New Zealand), October 2004.
15. HM Revenue & Customs „*Insurance Premium Tax*“ kättesaadav internetis: <http://customs.hmrc.gov.uk/channelsPortalWebApp/channelsPortalWebApp.portal?_nfpb=true&_pageLabel=pageExcise_ShowContent&id=HMCE_CL_000194&propertyType=document#downloadopt>, välja otsitud 05.08.2011.
16. HM Revenue & Custom „*Introduction to Insurance Premium Tax*“ kättesaadav internetis: <http://customs.hmrc.gov.uk/channelsPortalWebApp/channelsPortalWebApp.portal?_nfpb=true&_pageLabel=pageExcise_InfoGuides&propertyType=document&id=HMC E_CL_001224> välja otsitud 05.08.2011.
17. HM Treasury „2011 budget“, 23. Märts 2011. Kättesaadav internetis: <www.hm-treasury.gov.uk/2011budget.htm>, välja otsitud 29.04.2012.
18. IMF Studies „how to pay for financial sektor rescues“. Kättesaadav internetis: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2010/int011110a.htm>>, välja otsitud 05.08.2011
19. Inland Revenue, *who needs to register*, (2010) kättesaadav internetis: <<http://www.ird.govt.nz/gst/gst-registering/register-who/>> välja otsitud: 08.01.2011.
20. *Insurance Europe study*, „*Indirect taxation on insurance contracts in Europe*“ aprill 2012. Kättesaadav internetis:

<<http://www.insuranceurope.eu/uploads/Modules/Publications/indirect-taxation-2012.pdf>>, välja otsitud 22.04.2012

21. PricewaterhouseCoopers, „*International transfer pricing 2009*“.
22. Kindlustustegevuse seadus 08.12.2004, jõustunud 01.01.2005 – RT I 2004, 90, 616 ... RT I 2010, 9, 41.
23. KOM (2007) 747 lõplik – 2007/0267 CNS.
24. Kägi, K., Võimre, U., *Käibemaks* (Äripäeva kirjastus, 2007).
25. Käibemaksuga maksustamise korra rakendamise ajutine juhend, vastu võetud 04.01.1991 maksuameti juhendiga nr 9, jõustunud 04.01.1991.
26. Käibemaksuseadus 10.12.2003, jõustunud 01.05.2004 – RT I 2004, 41, 278 ... RT I 2010, 22, 108.
27. Käibemaksuseaduse seletuskiri seisuga 01.04.2011, kättesaadav internetis rahandusministeeriumi kodulehel <www.fin.ee>, välja otsitud 20.04.2011
28. Lahe, J. *Kindlustusõigus*, (Tallinn: Juura, 2007).
29. Lehis, L. Arvamus seaduseelnõu 146 SE muudatusettepaneku kohta (KMS §31 lg 7¹). Riigikogu kodulehe kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&eid=1460225> välja otsitud 14.04.2012
30. Lehis, L., *Maksuõigus*, teine trükk (Tallinn: Juura, 2009).
31. Lehis, L. „Vahendamise, komisjonimüügi ja edasimüügi käibemaksuarvestus“, *MaksuMaksja*, (2005), nr 6-7.
32. Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus kommenteeritud väljaanne*, (Tartu: Casus 2003).
33. Maksu- ja Tolliameti juhendmaterjal „Maksuvaba käive“, kodulehel kättesaadav: <<http://www.emta.ee/index.php?id=28461>> välja otsitud 29.07.2011.
34. Maples, A. „Zero-rating rules for financial services in New Zealand – a review of the legislation and revenue guidelines.“ *J.I.B.I.R.*, (2006) Nr 7.
35. Muir, R. „The treatment of insurance transactions under the New Zealand GST“, *Vatmonitor*, (1992), December.

36. Nurk, A. „Teenuse käibemaksustamine“, *MaksuMaksja* (2005), nr 3.
37. Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ, kättesaadav internetis <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:347:0001:0118:ET:PDF>> välja otsitud: 05.01.2011.
38. Pulk, S. *Käibemaksu põhimõtted Eestis ja Euroopa Liidus* (Tallinn: Juura 2001).
39. PricewaterhouseCoopers, „*The EU Financial Transactions Tax Draft Directive and the Implications for Global FS industry*“ Global FS Tax Newsflash, September 2011
40. PricewaterhouseCoopers, „*Tax and E-Commerce*“, Mai 2002.
41. PricewaterhouseCoopers, „Paying taxes 2010“ välja otsitud internetist <http://www.pwc.com/be/en/publications/pdf/Paying-Taxes_2010-PwC-09.pdf> 05.08.2011.
42. Pricewaterhousecooper, „*The EU Financial Transactions Tax Draft Directive and the Implications for Global FS industry*“ Global FS Tax Newsflash, September 2011.
43. PricewaterhouseCoopers, „The impact of VAT compliance on business“ , välja otsitud internetist < <http://www.pwc.com/gx/en/tax/pdf/impact-of-vat.pdf>> 05.08.2011.
44. Rahanduministerium, *Käibemaksu ajalugu*, kättesaadav rahandusministeriumi kodulehelt <www.fin.ee>, välja otsitud 30.09.2011.
45. Rahandusministri kommentaaridega käibemaksuseadus (seisuga 01.04.2012), kättesaadav rahandusministeriumi kodulehelt <<http://www.fin.ee/index.php?id=280>>, välja otsitud 07.04.2012.
46. Riigikohtu halduskolleegiumi 02. mai. 2001 otsus nr 3-3-1-18-01. Järva Terminal AS kaebus Järva maksuameti 20. aprill 2000.a ettekirjutuse vaidlustamiseks.
47. Riigikohtu halduskolleegiumi 17. juuni. 2009 otsus nr 3-3-1-23-09. Ülo Kriisa, Endel Ermeli, Aimar Varula, Ingrid Prantsu, Virko Lepmetsa, Einar Ilma, Enn Kanguri ja Ervin Naritsa kaebus Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskuse maksuotsuste tühistamiseks.
48. SECOND COUNCIL DIRECTIVE of 22 June 1988 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to direct insurance other than life assurance and laying down provisions to facilitate the effective exercise of freedom to provide services and amending Directive 73/239/EEC (88/357/EEC)

49. Seely, A., „*Insurance premium tax*“, House of Commons library, 29. Juuni 2010.
50. Straub, E. *Non-Life insurance Mathematics*, (Springer-Verlag, 1988).
51. Tallinna Ringkonnakohus 16. detsember 2009, nr 3-08-1702. Swedbank Liising AS (endine Hansa Liising Eesti) kaebus Maksu- ja Tolliameti Põhja maksu- ja tollikeskuse 16. mai 2008.a maksuotsuse 12-5/422 tühistamise nõudes.
52. Tammert, P. *Maksundus*, kolmas trükk (Tallinn: Aimwell, 2005).
53. TAXUD/1802/06-Add.2-EN, *Working paper financial and insurance services*.
54. TAXUD/2414/08-EN, *Financial and insurance services*
55. Terra, B., Kajus, J., „*A guide to the European VAT directives, volume 1, introduction to European VAT*“ (IBFD: 2008).
56. Terra, B., Wattel, P., *Euroopa maksuõigus*, (Tallinn: Europrint, 2006).
57. Võlaõigusseadus 26.09.2001, jõustunud 01.07.2002 – RT I 2002, 53, 336 ... RT I 2010, 22, 108.
58. Wheal, C., „Total insurer IPT bill close to £30bn“, Cover magazine, 20. Detsember 2011. Kättesaadav internetis:
<<http://www.covermagazine.co.uk/cover/news/2151055/total-insurer-ipt-close-gbp30bn>> välja otsitud 29.04.2012.

LISAD

LISA 1. Intervjuu rahandusminister Jürgen Ligi`ga

Tallinnas, 13. september 2011

Rauno Miljand: Juba pikemat aega on räägitud finants- ja kindlustusteenuste käibemaksuvabastuse kaotamisest, mis on Teie nägemus, kui edukad selle eelnõuga ollakse, ning kas see saab tuleviks teoks?

Jürgen Ligi: Konkreetseid ettepanekuid finants- ja kindlustusteenuste käibemaksuvabastuse kaotamiseks ei ole Euroopa tasemel esitatud. Euroopa Komisjon esitas 2010. a lõpus liikmesriikidele roheline raamatu käibemaksu tuleviku kohta, et algetada avalik arutelu ELi käibemaksusüsteemi lihtsamaks ja tõhusamaks muutmiseks. Raamatus on tõstatatud küsimus ka maksuvabastuste kaotamisest. Hetkel on aga Euroopa Nõukogus menetluses käibemaksudirektiivi 2006/112/EÜ muudatused, mis puudutavad finants- ja kindlustusteenuste käsitlemist. Muudatuse eesmärgiks on maksuvabade finants- ja kindlustusteenuste loetelu kaasajastamine. Samas kehtestatakse ka rakenduseeskiri. Kogu paketi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide praktikat finants- ja kindlustusteenuste maksuvabastuse rakendamisel, mis hetkel liikmesriigiti on väga erinev.

Rauno Miljand: Kas on olnud arutlusel laiendada direktiivi 2006/112/EÜ artikli 137(a) vabatahtliku maksustamise käsitlemist ka kindlustusteenustele

Jürgen Ligi: Komisjoni ettepanek algsel kujul (KOM(2007) 747 lõplik) muuta kindlustus- ja finantsteenuste käsitlemist direktiivis 2006/112/EÜ sisaldas võimalust anda maksustamise valikuõigus kindlustus- ja finantsteenuste osutajatele. Sellist muudatust eelnõu hetkel enam ei sisalda.

Rauno Miljand: Paljudes euroopa riikides kasutatakse kindlustuspreemia maksu (*Insurance premium tax – IPT*), kas on mõeldud ka laiendada Eesti maksude nimekirja ning kehtestada sarnane maks?

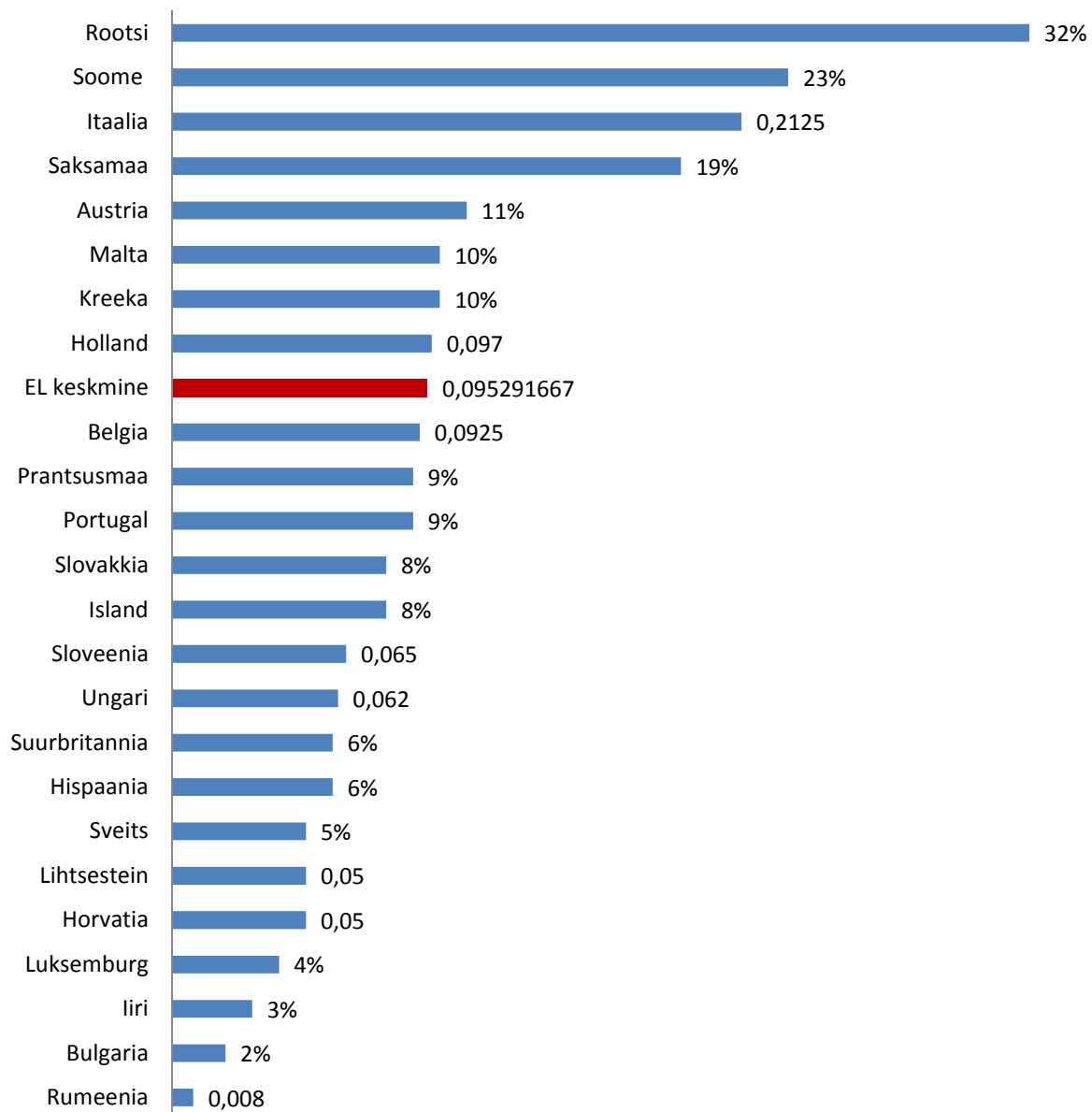
Jürgen Ligi: Kindlustuspreemiate jooksvat maksustamist saaks-võiks Eestis siis rakendada kui peaks üle mindama kasumi jooksvale maksustamisele, seni pole kindlustusfirmade suhtes vist õiglane nende selline (jooksev) maksustamine.

Rauno Miljand: Kas Teie poole pöörduakse kindlustusteenuste käibemaksustamisega seotud probleemidega, kui jah, siis millised on olnud meeldejäävaimad ja kuidas olete antud olukorras toiminud?

Jürgen Ligi: Maksustamise küsimustega pöörduakse üldjuhul maksuhalduri poole. Ministeeriumi poole on aeg ajalt pööratud küsimusega, mis puudutab kindlustushüvitise väljamaksmist – kas see peaks sisaldama käibemaksu või mitte. Käibemaksu arvestust see küsimus ei puuduta. Käibemaksuseadus ei reguleeri seda millises ulatuses peab kindlustusandja kahju hüvitama.

LISA 2. Kindlustusmaksu määrad Euroopa Majanduspiirkonnas

Joonis 1 – Kindlustusmaksu määrad EMP-s

Allikas: „Insurance Europe“